

סימן ת"ו

חזרה לתוך התחום בהוצרך לנקביו - מי שיצא מחוץ לתחום שלא לדעת אין לו אלא ד' אמות, ואם הוצרך לנקביו (י"א אף לקטנים, וי"א דווקא לגדולים, ויש להחמיר כסברא זו), אם מקומו צנוע מבני אדם יפנה שם ואח"כ יתרחק משם עד מקום שכלה הרית, ואם אין מקומו צנוע מותר ללכת עד שימצא מקום צנוע (והיינו אחורי גדר, או בשדה למקום שאין חבירו יכול לראותו), ואם מצא מקום צנוע סמוך לבתי נכרים יכול להתרחק עד בתי היהודים שמא הנכרים יכוהו או יפחידוהו.

עצה טובה לו שיחפש מקום צנוע לכיוון תחומו, שאז אם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו או סמוך לו עד ד' אמות יכול להכנס, ואז דינו כאילו לא יצא ויש לו אלפים אמה לכל רוח, ואם נכנס לתוך תחום עיר אחרת אין לו אלא ד' אמות. והיכא שיש לו מקום צנוע סמוך יותר למקומו, אבל אינו לצד תחומו, צ"ע אם מותר לו ללכת למקום הרחוק שבצד תחומו, וברא"ש משמע קצת שמוותר, וצ"ע. וכן אם מצא מקום צנוע מחוץ לתחום ונפנה שם, מותר לו להתרחק ממקום שנפנה עד מקום שכלה הרית (ולא יותר, ואפי' לחזור למקומו הראשון אסור אם כבר כלה הרית לפני כן), ואם נתרחק מהרית ונכנס לתחומו, כאילו לא יצא. ואם יצא לדעת, אף שמוותר לצאת חוץ לד' אמותיו כדי להפנות במקום צנוע וכן מותר להרחיק אח"כ עד מקום שיכלה הרית, מ"מ אף אם נכנס לתוך תחומו, אין לו אלא ד' אמות, אא"כ נכנס לעיר ששבת בה שאז מותר ללכת בכל העיר.

סימן תי"ז

דין מי שיצא ברשות

מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון חכמה הבאה ליילד ושאר ענייני פיקוח נפש, או היוצא בשביל קידוש החודש בזמן שמקדשים ע"פ הראיה, יש לו אלפים אמה לכל רוח אף לאחר שסיים את המצוה (כדי שלא ימנע מלצאת), ואם האלפים אמה מובילים בתחומו יכול לחזור לעירו ויש לו מעירו אלפים אמה לכל רוח, ואם עוד צריך לצאת משם בשביל המצוה מותר לחזור לאותו מקום. וכן אם החזירוהו נכרים לעירו או שהגיע לתחומו מפני שהוצרך לנקביו, הרי הוא כאילו לא יצא. ואם הגיע לעיר אחרת בשביל המצוה, אפי' אם אינה מוקפת מחיצות יש לו אלפים אמה לכל רוח מחוץ לעיר, אמנם אם לא הגיע לעיר אלא מכאן האלפים אמה שנתנו לו חכמים, אין לו להלך כלל יותר מאלפים אמה ממקומו.

מי שיצא ברשות ובדרך אמרו לו שכבר נעשתה המצוה שהוא רצה לעשות, יש לו אלפים אמה לכל רוח מהמקום שאמרו לו דבר זה, ואם היה מקצת התחום שנתנו לו מובלע בתוך תחום מקומו הראשון, הרי הוא חוזר למקומו הראשון וכאילו לא יצא, ומפסיד את האלפים החדשים שנתנו לו חכמים, אבל כל זמן שלא חזר לתחומו, מותר לו ללכת באלפים אמה שנתנו לו חכמים. היוצאים להציל נפשות ישראל יש להם אלפים אמה לכל רוח, ואם יד הנכרים תקיפה ומפחדים להשאר שם, מותרים לחזור למקומם אפי' חוץ לאלפים אמה, ומותרים לקחת עימם את כלי זינם, ואם יד ישראל תקיפה מותרים לחזור למקומם רק בתוך אלפים אמה, וגם בזה מותרים לקחת את כלי זינם, פן ירדפו האויבים אחריהם.

הלכות עירובי תחומין

סימן ת"ח

באופן רגיל מותר לכל אדם ללכת ממקום שבינתו אלפים אמה לכל רוח, ואסור ללכת לרוח אחת ארבעת אלפים אמה. אמנם מי שבשעת בין השמשות שובת בעצמו במקום מסוים, או שמינה שם (בעצמו או ע"י שליח) מזון ב' סעודות בסוף אלפים אמה מהמקום שהוא נמצא שם בבין השמשות והוא יכול להגיע לעירו ולאוכלו, (ובבא בדרך יכול לקנות שביטה באמירה), אם כוונתו לקנות שביטה באותו מקום, זה

נחשב שהוא שובת באותו מקום אע"פ שהוא חזר ולן בביתו, ומותר לו ללכת ממקום עירובו אלפים אמה לכל רוח. ואין מערבין אלא לצורך דבר מצוה, ובדיעבד מועיל העירוב אף לדבר הרשות.

המניח עירובו מחוץ לאלפים אמה מהמקום שהוא שם, אם מקום העירוב לא נמצא בתוך אלפים אמה לעיר, אין עירובו עירוב, משום שאינו יכול ללכת לשם בבין השמשות, ויש לו תחום מביתו כיון דמסתמא ניחא ליה לקנות שביטת ביתו כשאין עירובו עירוב. ואם מקום העירוב הוא בתוך תחום העיר, אע"פ שהוא עצמו נמצא בעיר במקום שהוא רחוק מהעירוב יותר מאלפים אמה, הוי עירוב, ומותר לו ללכת למקום עירובו, וא"צ ללון בלילה בבית הסמוך לחומה, אמנם אם לן בביתו ואח"כ הלך למקום עירובו, אסור לו לחזור לביתו אלא רק עד אלפים אמה ממקום עירובו, ואסור לו ללכת לצד השני של העיר אפי' אמה אחת, ואם הלך למקום עירובו שהוא רחוק יותר מאלפים אמה מביתו, אסור לו לחזור משם אחר שתתחשך וללון בביתו, אלא צריך ללון באחד מבתי העיר שהם בתוך אלפים אמה לעירובו.

מתי כל העיר נחשבת כד' אמות למניח עירוב תחומין - אם כל העיר נמצאת בתוך אלפים אמה לעירובו, אע"פ שעיבור העיר אינו בתוך אלפים אמה, נחשבת כל העיר כד' אמות, ומותר לו ללכת בצד השני של העיר את השלמות האלפים אמה, ועיבור העיר נחשב כד' אמות רק אם גם העיבור נמצא בתוך האלפים אמה מהעירוב. אבל אם האלפים אמה מעירובו מסתיימים בתוך העיר עצמה, לשיטת השו"ע אינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלפים אמה ממקום עירובו, אפי' אם נשאר בביתו ולא הלך למקום עירובו, ואפי' אם נמלך בו מעירובו, אך יש לדון למה לא נחשב לו את כל העיר לד' אמות כל זמן שלא יצא מביתו, וצ"ע. ואם האלפים אמה מסתיימים בדיוק בסוף העיר, יש להקל בשעת הצורך שגם בזה נחשבת כל העיר כד' אמות.

שיטת הרמ"א וכ"כ הב"ח ושאר אחרונים, שאפי' אם עירובו רחוק אלפים אמה מביתו, אם הוא לן בעיר, נחשבת לו כל העיר כד' אמות לענין שמוותר לו ללכת בכולה, וכ"ש שמוותר לו לחזור לביתו. אמנם ללכת מחוץ לעיר לצד השני אסור גם לדעה זו. ועיר שהוא לא לן בה לכ"ע אינה נחשבת כד' אמות, ואסור לו ללכת אחרי אלפים אמה, אמנם מותר לו לטלטל בכל העיר ע"י זריקה אם היא רה"ל.

המניח עירובו למזרח העיר כמה יכול ללכת לצפון ולדרום - הנה המניח עירובו בעיר נחשבת כל העיר למקום שבינתו, וכגון שאם העיר אלף אמה על אלף אמה, מהלך בטבלה של חמשת אלפים אמה על חמשת אלפים אמה, שהרי ממלאים את הקרנות. אבל המניח עירוב תחומין בשדה יכול ללכת ממקום עירובו ד' אמות ועוד אלפים אמה לכל רוח, ומרבעים את תחומו עם הזוויות ונמצא שמהלך בטבלה מרובעת של ארבעת אלפים אמה ועוד ארבע אמות, על ארבעת אלפים אמה ועוד ארבע אמות. ואף אם חלק מהעיר בתוך תחומו שלשיטת הרמ"א אם לן בעיר מותר לו ללכת בכולה, מ"מ אינו יכול ללכת מחוצה לה, למקום שהוא מחוץ לטבלה שיש לו ממקום שבינתו, ולדעת השו"ע גם בעיר עצמה אינו מהלך מחוץ לטבלה שיש לו ממקום שבינתו. ואם כל העיר בתוך תחומו, כל העיר כד' אמות, ומותר לו ללכת לצד השני של העיר עד השלמת תחומו, ולדעת הרמ"א יש לו גם אלפים אמה לצפון ולדרום מחוץ לעיר (אם הניח עירובו במזרח) כנגד כל אורך העיר (משא"כ באלף אמה עד העיר ובאלף אמה שאחרי העיר לכ"ע אין לו אלא טבלת התחום), ודין זה הוא אף אם העיר עצמה לצפון ולדרום היא יותר מארבעת אלפים וארבע אמות. וכמה אחרונים חולקים וסוברים שאין לו אלא את הטבלה של תחומו, ואם העיר רחבה יותר מתחומו, אף שיכול ללכת בכל העיר אף אם היא גדולה מאד, מ"מ אינו יכול ללכת מחוץ לעיר לצפון ולדרום כלל, וי"א שהרמ"א מדבר באופן שרובת העיר אינו יותר מארבעת אלפים וארבע אמות, שאז כיון שהיא מובלעת בתוך תחומו יש לו ממנה אלפים אמה לצפון ולדרום, משא"כ כשהיא רחבה יותר מארבעת אלפים וארבע אמות. ולמעשה קשה להקל כדעת הרמ"א, אך המיקל בשעת הדחק יש לו על מי לסמוך.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

כ"שם שאין פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שוות' (תנחומא פנחס), אחת התופעות המופלאות בבריאה. אחת מיני אין ספור מנפלאות הבורא, היא העובדה שאין פרצופי בני האדם שווים, ועל זה אומרים חז"ל שהדברים מתבטא לא רק בצורת הפנים אלא גם בפנימיות, כל אחד יש לו 'אופי' אחר.

"ברב עם הדרת מלך" (משלי יד כח) בפשטות היינו מבינים שכלל שיותר אנשים עושים את אותו הדבר יש בזה יותר "הדרת מלך", אולם לאור דברי חז"ל הנ"ל יש כאן עומק נוסף, כל אחד יש לו צורה אחרת איך לגרום ל"הדרת מלך", וכמ"ש רמח"ל (דרך השם ב ג) 'נמצא לכל איש ואיש מבני האדם חלק מיוחד בנסיגין ובמלחמות היצר, והוא פקודתו ומשאו בעולם הזה, וצריך לעמוד בו לפי מה שהוא, והנה זה כעבדי המלך שכולם עומדים למשמעתו, ובין כולם צריך שתשלם עבודת מלכותו, והנה הוא מחלק לכל אחד מהם חלק מה, עד שבין כולם ישתלמו כל החלקים המצטרפים לו'.

גם ימות השנה מתחלקים לצורות שונות של "הדרת מלך", אינו דומה עבודת 'תלתא דפורענותא' בהם אנו מחזיקים את הרגשי הלב בחסרון ה"הדרת מלך" בחורבן בית המקדש וגלות השכינה, ל'שבעה דנחמא' בהם אנו מחזיקים את הרגשי הלב בגאולה המובטחת בה תהיה ההדרת מלך בגלוי, ואח"כ מחכים לנו ימי הרחמים והסליחות, קירבת אלוקים וסייעתא דשמיא מיוחדת לעבודת השם, 'אני לדוד' וממילא גם 'דודי לי', ואח"כ יום המלכת המלך והכרה ב"מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט ד), ואח"כ ימי התשובה וכפרת עוונות שכאשר האדם שב אל המלך ומתקיים בו 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ונתתי לכן לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם' (יחזקאל לו), וימי השמחה בסוכות בהם אנו מנענעים את הד' מינים 'מולך ומביא - למי שהארבע רוחות שלו, מועלה ומוריד - למי שהשמים והארץ שלו' (סוכה לו ב).

בדומה לזה עבודת השם בימי 'זמן קיץ' אינה דומה לעבודת השם בימי 'זמן אלול', וימי 'בין הזמנים' יש בהם עבודה מיוחדת להמליך את הקב"ה בלימוד התורה ועבודת התפילה וקיום המצוות גם בלי השיגרה והקביעות של ימי הזמן, להתפלל בכונה ובצורה הראויה בכל מקום ובכל מצב, לקבוע זמן ללימוד התורה ולנצל את הזמן כראוי למנוחה מתוך קבלת עול מלכות שמים, ואין לנו קבלת עול מלכות שמים כלימוד התורה הקדושה המזכך ומרומם ומטהר את הנפש, בבחינת קודש בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא (זוהר הקדוש פרשת אחרי), ועל כן נעבור כדרכנו לעיונה של תורה ודקדוק בהלכותיה.

מעשה באחים יורשים שהיו מעוניינים למכור נכס מתוך הירושה, מצאו קונה, ולצורך כך שכרו עו"ד והטילו עליו שלוש משימות: לסדר צו ירושה, לסדר הסכם מסויים בין הירושים בעניין אותו הנכס, וללוות את עיסקת המכר. העו"ד נקב סכום בדולרים שכבר טרחו על כל שלוש המשימות, ופירט היאך סכום זה מורכב ממחיר ספציפי לכל עיסקה. כמ"כ סוכם שהתשלום יהיה לפי שער הדולר של יום התשלום.

הנה פשוט שאם יקפידו האחרים לשלם את שכר טרחתו בעתו ובזמנו אין כל איסור דאין כאן כל המתנת זמן. אלא שיש לדון מהו זמן התשלום, דאי נימא שביצוע כל משימה נידונית לעצמה, ובסיום כל אחת מהם חלה חובת תשלום עבורה, הרי שאם ישלמו הכל לבסוף נמצא שהעו"ד המתין להם זמן ואם ירויח בעקבות עליית הדולר אסור מדרבנן משום אגר נטר.

גמ"ח אושר בכבוד (ת"ר)

אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

בעידוד ובברכה של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים מהחודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

יש סברא לומר דכיון שמטרת פנייתם לעו"ד התעוררה בכדי למכור את הנכס, הרי שמוטל עליו לקדם את כל האמצעים לכך, כך שגם אם כל משימה ראויה לשכר בפני עצמה מ"מ לא יעברו על כל תלין פעולת שכיר אלא אחרי סיום כל הענין. ולפי"ז אין נידון משום ריבית אלא אם יאחרו את התשלום ימים או יותר אחרי גמור עיסקת המכר.

והנה כאמור סכום הקציצה נקבע בדולרים, ומאיידך נקבע כי התשלום יהיה לפי שער הדולר שביום התשלום. ולכא"ו כה"ג לא יוכל העו"ד לתבוע תשלום בדולרים דא"כ למה הוצרך לפרש לפי שער יום התשלום הלא עצם ההמרה לשקלים תלויה בהסכמותו בשעתה, ויסכים בתנאים שייסכים, ועוד ברור שאם ממיר לשקלים ישלם לפי מחירי הדולר אותו חייב לשלם, אלא בהכרח הקציצה מראש הינה תשלום בשקלים לפי דולרים, ופשוט.

ואילו היתה הקציצה לשלם דולרים יועיל בזה היתר דיש לו אף דקי"ל סוס"י קסב בסאה חטי"ן בסאה דוחן לא מהני יש לו, זהו דוקא בדרך הלוואה כמבז' בט"ז וש"ך שם אבל כאן לכא"ו הוא דרך מקה, אם כי היה אפשר לדון שהאיחור הוא כבר דרך הלוואה לא מסתבר כן. מיהו גם אי חשיב דרך מקח בעי' יש לו הכל כדין פסיקה (ריש קסג) ולא כסאה בסאה דמהני בה יש לו מעט (קסב ב).

בדומה לזה ישנם בארץ סמינרים לבנות חו"ל הקוצצים שכר למורות בדולרים והתשלום בשקלים (מסודר דרך הבנק עם תלוש משכורת) לפי שער יום התשלום. גם בזה מן הסתם לא תוכל מורה לדרוש תשלום בדולר, וכן לא יוכל הסמינר לשלם בדולרים בע"כ של המורה.

והנה ידוע שהתשלום קבוע בתאריך מסויים בחודש, ופעמים המורה סיימה את עבודת אותו החודש יום או מספר ימים קודם לכן, ונמצא שממתינה זמן. ואם החוזה נחתם לשנה הנפק"מ תהיה רק בסוף השנה.

אמנם היה מקום לטעון שהואיל ומנהג המדינה לשלם בתאריך מסויים לא חשיב המתנת זמן, דהוה זמן התשלום דומיא דשכייתא אינה משתלמת אלא לבסוף. ברם אז אינו, דדין אינה משתלמת אלא לבסוף נובע מכך שאין טעם לשלם על כל רגע עבודה ומתבקש שייקבע זמן התשלום בסופה, משא"כ בדין שהעבודה הסתיימה אלא שמתוך הצורך בניהול פיננסי מסודר של המעורכות מקובל לשלם לעובדיהם בתאריכים קבועים, הרי שמקובל לאחר לעובד את התשלום, ואמנם על דעת כן נכנס לעבודה, אבל ההגדרה ההלכתית היא שוננס לעבודה על דעת להמתין זמן! מה גם שאפשר היה לשלם בסוף חודש לפי ערך יום שסיימה את עבודתה].

א"כ ככל החזיון הנ"ל גבי ציור העו"ד, ה"נ צ"ע איך מותר לשלם לפי שער יום התשלום בגוונא שיש בזה רווח למורה. וכאמור גם אי נימא שיסוד חיוב התשלום הוא בדולרים, ונימא שהמתנת זמן זו חשיבא דרך מקח ומהני היתר דיש לו, מ"מ בעינן שיהיה למוסד דולרים כשיעור כל המשכורת (בד"כ מסתמא יש להם).

גם יל"ד האם הימצאות הכסף בבנק חשיב יש לו או דהוי כאשראי במתא דקי"ל (קעג ז) דלא חשיב יש לו. ומסתברא דחשיב יש לו, דשאני התם דמחסר גוביינא, ומאן יימר שישלם וכו', אבל בבנק שיכול בכל רגע נתון לבצע העברה או להוציא מזומנים בכספומט לא חשיב מחוסר גוביינא והוי כיש לו. ואף אי נימא דחשיב מחוסר גוביינא יתכן לסמוך על התורת חיים (ב"מ סג ב) דבמקח בלי הוולא סגי אשראי במתא.

אבל באמת נראה שחלוק נידון הסמינר מנידון העו"ד, שבעו"ד מבחינת גוף העיסקה צריך לשלם בזמן ולא סוכם על המתנת זמן, וכה"ג אין איסור לפסוק בדולרים או שקלים לפי שער דולר, ואפי' אם יאחר לא מצינו לאסור תשלום המחוייב ע"פ חו"מ מפני מחזי כריבית כאשר לא היה מראש איסור ריבית להיווצרותו. וגדולה מזו יל"ד דאפילו אם כשהגיע זמן תן התשלום הודיע בעה"ב לפועל שישלם עוד כמה ימים והסכים הפועל אין איסור כל שלא זקף עליו במלוה, וצ"ע.

משא"כ בסמינר עצם הסיכום להמתנת זמן - היינו לשלם בתאריך מסויים גם אם יחול אחרי סיום העבודה - לכא"ו אסור. אכן גם בזה יש לצדד שלא מצינו איסור אלא כגון פסיקא וטרשא אשר הסיכום להעמיד לו זמן הוא חלק מן העיסקה, והזמן מהווה הטבה בה, משא"כ כאשר נקבע תאריך מבלי שמישהו שם לב אם אכן יש בזה המתנת זמן אם לאו, דכה"ג לא מחזי כאגר נטר, וצ"ע.

ונראה להכריע לקולא בשני הנידונים עפשמש"כ רע"א ב"מ (עב): דכל דרך מקח שרי בקרוב לזה ולזה, שהרי רווח והפסד מהמתנת זמן לדולרים הוי קרוב לזה ולזה, ומאחר ומתוך הסברות דלעיל נראה ששני המקרים הם דרך מקח, ולא דמי לפסיקה וטרשא כאמור, נמצא שאין כל איסור בדבר.

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

המניח את עירובו בתוך מקום המוקף מחיצות והוא עצמו שובת במקום אחר, אפי' אם המקום גדול מאוד נחשב לו אותו מקום כד' אמות, ומודדים את האלפים אמה מחוץ לאותו הקף, וכן הדין במניח עירובו בעיר חריבה שהחומה נשארה, וכן מערה כל שלא נפרצו מחיצותיה ואינה נמוכיה, ויש חולקים בזה ולדינא יש לסמוך להקל, אמנם מקום שיש בו יותר מבית סאתים צריך שיהיה מוקף לדירה.

המניח את עירובו בתוך העיר ששבת בה לא עשה כלום, ויש לו אלפים אמה לכל רוח מסביב לעיר כמו שיש לשאר בני העיר שלא הניחו עירוב. וכן הדין אם הניח עירובו במקומות המצטרפים לעיר שמודדים תחום העיר מחוצה להם, כמו עיבור העיר, ואפי' אם נתן העירוב באמה האחרונה של העיבור, אין נותנים לו ד' אמות נוספות משם לצד חוץ, אלא הרי הוא כמניח עירובו בתוך מחיצה או מקום הנחשב כד' אמות, שאין לו לצד חוץ כלום.

סימן ת"ט

המניח עירובו במקום שאינו יכול להגיע אליו

בית הקברות - הנותן עירובו בבית הקברות, אם הקבר הוא של בנין של עצים ואבנים שהוא אסור בהנאה אינו עירוב, אבל אם נתנו בכך שהוא מהקרקע עצמה או בקבר של קרקע, דקרקע עולם לא נאסרה, וכ"ש אם נתנו על הקרקע שבצידי הקברות הוי עירוב, ויש מחמירים היכא שתלש מהקרקע וכיסה את הקבר, ואם הוא כהן בכל מקרה בבית הקברות אינו עירוב, כיון שהוא לא יכול להגיע למקום עירובו, ויש מקילים בישראל, ואפשר להקל בזה בשעת הדחק. ואם נתנו בבית הפרס (שדה שנחרש בה קבר) הרי זה עירוב אפי' אם הוא כהן, כיון שהוא יכול להכנס לשם בתיבה הנישאת ע"ג שוורים דשוב אין חשש היסט, או שינפח בפיו היכן שהוא הולך שדוחה העצמו הקטנות ורואה את הגדולות. ואם העירוב נמצא במקום שיש רק קבר אחד שבקרקע עולם (שלא נאסר בהנאה), הוי עירוב, כיון שיכול לעמוד בתוך ד' אמותיו של הקבר בתוך תיבה. ובמ"א כתב שצריך שהתיבה תחזיק מ' סאה והיינו אמה על אמה ברום ג' אמות, ואינו מוכרח. עוד כתב שצריך ליטול את העירוב ע"י פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, ואין זה מוכרח בזמננו שכולנו טמאי מתים.

רשות אחרת - המניח עירובו ברשות אחת ונתכוין לקבוע שביתתו ברשות אחרת, אם שביתתו ברה"י והעירוב ברה"ר או איפכא, שאסור מדאורייתא להעביר בשבת את עירובו למקום שביתתו, ואין התר לקחתו לאוכלו בבין השמשות (שהוא זמן קניית העירוב), אינו עירוב. אבל אם נתכוון לקבוע שביתתו בכרמלית והעירוב ברה"י או ברה"ר או ששביתתו ברה"י או ברה"ר והעירוב בכרמלית, הרי זה עירוב, כיון שדבר האסור מדרבנן לא גזרו עליו בבין השמשות, היכא שיש בזה צורך לדבר מצוה או בשעת הדחק (ואין מערבים אלא לדבר מצוה), והיינו דווקא באיסורי שבת, אבל שאר איסור דרבנן ודאי אסורים בבין השמשות. והמניח עירובו ברה"ר במרחק ח' אמות ממקום שביתתו, אף שיכול להביאו למקום שביתתו פחות פחות מד' אמות שזה איסור דרבנן, מ"מ כיון שקרוב הדבר שיבוא לידי מלאכה דאורייתא שייטלטלנו ד' אמות שלימות ברה"ר, אסור בבין השמשות ולא הוי עירוב, אבל בפחות מוח' אמות הוי עירוב, כיון שיכול ללכת ד' אמות, ונמצא מטלטלו רק פעם אחת פחות מד' אמות.

אילן וכדו' - המניח עירובו על אילן הוי עירוב, כיון שאיסור השתמשות באילן אינו אלא מדרבנן וכנ"ל, אמנם המניח עירובו על קנה או על הקונדס המחוברים, לא הוי עירוב, דכיון שהוא רק ודק בקלות יבוא לידי קטימה שהיא מלאכת קצירה, גזרו בזה אף בבין השמשות, ובבה"ל מביא שיש חולקים על דין זה. ואם הקנים הם רכים ביותר כירק מוותר, ועיין בדינים בסימן של"ו. אבל קנה או קונדס שהם תלושים ונעוצים, שהניח עליהם עירובו, הוי עירוב, כיון שאין איסור דאורייתא בתלישתם (וי"א שגם מדרבנן מותר), ואף אם הם ברה"ר והם גבוהים י"ט ואינם רחבים ד"ט (דלא בעינן שהעירוב יהיה מונח במקום ארבעה על ארבעה), או שהם רחבים ד"ט אך אינם גבוהים י"ט, הוי עירוב, אבל בגבוהים י"ט ורחבים ד"ט דהוי רה"י גמור ואיסור דאורייתא, לא הוי עירוב אם נתכוון לשבות למטה ברה"ר.

נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום, או שנפל עליו גל, אם יכול להוציאו בלי לעשות מלאכה דאורייתא הוי עירוב, וע"ע בזה בסימן שצ"ד.

עירוב שהניחו בסוף התחום ונתגלגל עד תוך ארבע אמות מחוץ לתחום, הוי עירוב אף אם נתגלגל מבעוד יום, שהרי מקום עירובו קונה לו ד' אמות מלבד האלפיים, ואף אם גלגלו

בכוונה, ואף אם הניחו מתחילה באמצע התחום הוי עירוב, ולהרב המגיד רק אם נתגלגל בתוך ד' אמות מהמקום שהניחו הוי עירוב. אבל אם נתגלגל מחוץ לד' אמות מחוץ לתחום לא הוי עירוב, ונשאר לו תחום ביתו.

ספק עירוב - עירוב שאבד או נשרף או תרומה שנטמאת או שנתגלגל חוץ לד' אמות מסוף התחום, מבעוד יום אינו עירוב, משחשיכה הרי זה עירוב, ואם זה ספק, שאין ידוע אם זה קרה לפני בין השמשות או אחרי, העירוב כשר מספק משום חזקת כשרות. אמנם במקום שאין חזקת כשרות, כגון שיש ספק אם הונח, לא הוי עירוב, וכן בהניח ספק תרומה טמאה או ספק טריפה לא הוי עירוב, דמלבד שאין כאן חזקת כשרות, גם לא הוי סעודה הראויה בין השמשות.

דרך עשית העירוב

דרך קניית השביתה - עיקר התקנה היא שילך לאותו מקום שרוצה לקנות שם שביתה, וישב שם כל בין השמשות עד זמן שהוא ודאי לילה, ואפי' אם לא אמר "שביתתי במקומי" הוי עירוב היכא שיצא ע"מ לקנות שם שביתה, ואם לא חשב בהדיא כשהגיע לשם שהוא רוצה לקנות שביתה, צ"ע אם קנה שם שביתה. אמנם היוצא מן העיר בסתמא וחשכה לו אינו קונה שביתה במקומו אלא בנתכוון לקנות שם שביתה, ואם לא נתכוון קונה שביתה בביתו. והבא בדרך וחשכה לו קונה שביתה במקומו אף בלא אמירה או כוונה, ואפי' אם היה ישן.

ואם אינו רוצה לטרוח להחשיך שם, יכול לכתחילה ללכת לשם מבעוד יום, ויניח שם מזון ב' סעודות, ואומר "בזה העירוב אהיה מותר לילך למחר אלפים אמה", וחוזר ולן בביתו, ואנו רואים כאילו הוא דר במקום עירובו, ואם אמר "זה יהיה לעירוב" סגי, אך אם לא אמר כלום לא הוי עירוב.

שיעור מזון ב' סעודות - א"צ דווקא פת, אלא כל דבר שכשר לשיתוף (כמבואר בס"י שפ"ו) כשר לעירוב תחומין. והנשבע שלא יהנה ממכר זה כשר לתחומין לכו"ע, דאין מערבים אלא לדבר מצוה, ומצוות לאו להנות ניתנו. ומשערים בסעודות בינוניות, והיינו שש ביצים עם קליפתם לאדם בריא, ואפי' רעבתן א"צ יותר מזה, ואם הוא זקן או חולה די בב' סעודות שלו אפי' אין בזה י' ביצים, אמנם צריך שיהיה מזון זה ראוי לחלוה, דאי לאו הכי צריך שיהיה שיעור ב' סעודות בינוניות, וי"א שכל חולה צריך מזון ב' סעודות בינוניות. וי"א שצריך כשמונה ביצים, ונכון להחמיר. ואם מניח לפתן סגי בשיעור הראוי ללפת ב' סעודות. וצריך להניח מזון ב' סעודות לכל אחד שרוצה לקנות שם שביתה, אפי' אם הם מבני ביתו, מלבד בנו קטן הצריך לאמו. והב"י מביא עצה שיערב בחומץ, שבמעט ממנו די לטבל ירק מזון ב' סעודות, אמנם למש"כ הא"ר בשם הרבה פוסקים שבשביל לטבל ב' סעודות צריך רביעית חומץ, א"כ צריך להניח לכל אחד בשיעור זה.

תלמידים האוכלים אצל בעלי בתים שבתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם, מוודים להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתם אף אם היו כל בין השמשות בבית בעה"ב, אא"כ כוונו בפירוש לקנות שביתתם שם. וכן רועים או קייצים ושומרי פירות שהם לנים בשדה, מוודים להם אלפים אמה ממקום לינתם אע"פ שהם אוכלים בבית, מפני שהיו חפצים לאכול במקום לינתם אם היה ביכולתם.

עירוב ע"י שליח

מי כשר לשליחות לערב - אפשר לשלוח עירוב ע"י שליח, ועבד או שפחה שהטבילים לשם עבדות מועילים לשליחות זו, והשליח יאמר "בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך", או שהעבה"ב יאמר בעצמו שיהיה מותר להלך בעירוב שמניח שלוחו, והאמירה מעכבת. וחרש (אפי' שומע ואינו מדבר שהוא כפיקח, והטעם משום שהדיבור מעכב) או שוטה או קטן או נכרי או מי שאינו מודה בעירוב כגון עובדי ע"ז או צדוקים וכדו', אינם מועילים, אפי' אם הוא רואה מעשיהם מרחוק, דשמא לא הניחו לשם עירוב, ונשאר תחומו מביתו. אבל אם אמר לאחר לקבל מהם ולהניחו לשם עירוב, ואותו אדם הבטחיו בפירוש שיקבל מהם ויניחו לשם עירוב, וראה מרחוק שהביאו לאותו אדם (זה מלשון הטור, אבל בשאר הפוסקים מבואר שמספיק שראה שהגיע אליו), הוי עירוב, דבדרבנן סומכים על החזקה ששליח עושה שליחותו, (ובדאורייתא הולכים אחרי החזקה רק להחמיר, וי"א שאף בדאורייתא סומכים על החזקה היכא שאם לא יעשה שליחותו יהיה מכשול למשלח כגון הכא, והיכא שיודעים שעשה שליחותו אלא שיש ספק שמא שינה, לכו"ע אמרינן שודאי לא שינה).

וכן רבים יכולים לשלוח עירובם ע"י יחיד, ואומר השליח שעירוב זה יתיר לכל אלו שנשתתפו בעירוב ללכת.

שינוי בשליחות – אחד או רבים שאמרו לאחד צא וערב עלינו, ולא אמרו לו באיזה צד יערב, ועירב עליהם באחד הצדדים, קנו שם שביתה אף אם לא נודע להם עד שחשיכה היכן הניח להם עירוב, אמנם אם השליח ידע שרצון המשלח בצד מסוים, אף שלא אמז זאת בפירוש, לא מהני אם עירב לו בצד השני, אף אם עכשיו הוא רוצה ללכת לשם. ואם דרכו של המשלח לערב לצד מסוים, אפשר שגם בזה אין השליח יכול לשנות לצד אחר. ואם השליח שינה מהמקום שאמר לו המשלח, אפי' אם שניהם קרובים או שניהם רחוקים, או ששינה מהמאכל שאמר לו המשלח (אפי' אם המאכל של השליח), אינו עירוב, ואם אמר לו ערב עלי בסתמא הרי זה עירוב.

קנין שביתה לבא בדרך

מי שנמצא בביתו אינו יכול לקבוע שביתה במקום אחר אלא ע"י הליכה ברגליו למקום שביתתו או שיניח שם מזון ב' סעודות, אבל באמירה בעלמא לא קנה שם שביתה ונשאר שביתתו בביתו. אבל הבא בדרך והיינו שיצא מביתו שלא ע"מ לערב (ואע"פ שיש ביזוי פת), הקלו חכמים מפני שהוא יגע בדרך שיוכל לקנות שביתה באמירה בעלמא, שהוא מייחד מקום שביתה באילן או בגדר או בשאר מקום מסוים שהוא מכיר, כל עוד שאם הוא ירוץ לשם יספיק להגיע לשם מבעוד יום, (ואם יגיע בבין השמשות זה תלוי במחלוקת שבסימן תט"ו), וא"צ ללכת לשם מהר, אלא יכול ללכת בנחת או אפי' למחר.

היכן נקבע מקום שביתתו – אם קבע שביתה תחת עיקרו של אילן יש לו אלפים אמה מעיקרו, ומהני אפי' אם חלק אחר מהאילן הוא מחוץ לאלפים אמה, אבל אם אמר תחת האילן, אם לא כל האילן בתוך אלפים אמה ועוד ארבע אמות (שהם מקום שביתתו), אף שעיקרו של האילן בתוך התחום, לא קנה שביתה כלל, דשמא כוונתו למקום לד' אמות שהם חוץ לאלפים אמה, וגם כאן לא קנה שביתה שהרי עקר דעתו מכאן, ולא יזוז מד' אמותיו, משא"כ בבית וכנ"ל שכיון שהוא בביתו ודאי ניחא ליה לקנות שביתה בביתו אם לא יועיל לו אמירתו.

אם כל האילן בתוך התחום ולא ייחד מקום שביתתו במקום מסוים תחת האילן, מחשבים לחומרא בהליכה לב' הצדדים שיכול ללכת אלפים אמה מהאילן, פחות כל רוחב האילן. ואם קבע שביתה בתל גבוה י"ט או בבקעה עמוקה י"ט, עד בית סאתים נחשבת כולה כד' אמות, ויש לו מאותו מקום ולהלן אלפים אמה.

אם אינו מכיר שום מקום ואמר ששביתתו בסוף אלפים אמה, לא מהני לכו"ע. והנה מלשון השו"ע משמע שמרחק האלפים אמה הוא ממקום אמירתו, אבל ברמב"ם משמע שאם בשעה שקידש היום הוא בתוך אלפים אמה למקום שאמר שישבות שם, וגם אם ירוץ משעת האמירה יכול להגיע לשם לפני שחשכה, מהני אמירתו, ובב"מ מצדד כדעת הרמב"ם.

דעת הרמב"ם שהקונה שביתה באמירה במקום רחוק ולא סיים את מקום שביתתו אף שהוא בתוך התחום, אינו קונה שביתה באותו מקום כלל, ונשארה שביתתו במקום שהיה עומד בו כשחשכה, וכן אם רצה לקנות שביתה מחוץ לתחומו, נשארה שביתתו במקומו, ויש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. ואם אמר ששביתתו תחת אילן, אם יש תחתיו שמונה אמות או יותר לא הוי מקום מסוים ולא קנה שם שביתה, אא"כ ייחד ארבע אמות מסוימים שתחת האילן, ואם יש תחתיו פחות מח' אמות קנה, כיון שמקצת מקומו והיינו המקום שבאמצע מסויים. ודעת הא"ר שהלכה כדעה ראשונה, ועיין בבה"ל שאין דבריו מוכרחים, ועכ"פ לכתחילה ודאי יזהר לסיים מקום שביתתו כהרמב"ם.

שניים שבאו בדרך ואחד מכיר מקום מסוים ואחד אינו מכיר, יאמר האינו מכיר למכיר "שביתתי עמך", והמכיר יאמר "שביתתנו במקום פלוני".

סימן ת"י

דין המחזיק בדרך והחזירו חבירו – המחזיק בדרך ע"מ ללכת ארבעת אלפים אמה, (והיינו אפי' ירד מן העליה לילך לאותו מקום ועדיין לא יצא מפתח החצר), והוא רגיל לקנות שביתה באמצע הדרך במקום מסוים (כגון אילן או גדר וכנ"ל בסימן הקודם), והוא היה יכול להגיע לאותו מקום מסוים מבעוד יום, אע"פ שלא הגיע לאותו מקום אלא החזירו חבירו ללון, או שחזר מעצמו או שנתעכב (אמנם בחזר מעצמו יש להסתפק אי מהני

אם רק ירד מהעליה, וצ"ע), אך עדיין כוונתו ללכת לשם למחרת, דינו כבא בדרך ונעשה כמי שעמד שם או שהניח את עירובו שם וקנה שביתה באותו מקום. ואם יצא ע"מ לערב באותו מקום, וחזר לביתו או שהחזירו חבירו, דעת השו"ע כדעת הרמב"ם שגם בזה קנה שביתה באותו מקום, אמנם דעת הרבה פוסקים שבזה לא קנה שביתה באותו מקום, כיון שבזה אינו נחשב בא בדרך.

ואם שלחוהו בני עירו לערב במקום מסוים והחזיק בדרך והחזירו חבירו, הם לא קנו שם שביתה כיון שלא הונח שם עירובם, ויש להם מעירים אלפים אמה לכל רוח, ודין השליח עצמו תלוי במחלוקת הנ"ל אם היוצא ע"מ לקנות שביתה וחזר קנה שביתה.

מי יכול לערב ע"י אמירה – עני שאין לו מזון ב' סעודות, יכול לומר כשהוא בביתו שביתתי במקום פלוני, ואם החזיק בדרך יכול לומר כן אף אם הוא עשיר, ודעת כמה פוסקים שגם עני יכול לומר שביתתי במקום פלוני רק אם החזיק בדרך, וכן פסק החיי אדם, אמנם לגבי עשיר כתב החיי אדם שרק אם הוא ממש בא בדרך יכול לערב באמירה, והבה"ל מאריך לבאר את דבריו, וסיים שמי שבא בדרך ממש יכול לערב באמירה אף אם יש ביזוי פת.

מי יכול לערב ע"י מחשבה – הקונה שביתה בריוחוק מקום והחזיק בדרך כל שהוא, קנה שביתה ע"י שגמר בליבו אף בלא אמירה. וי"א שדווקא מי שיש לו ב' בתים בשני תחומי שבת אף בהחזירו חבירו דעתו לקנות שביתה במקום השני, אבל בלאו הכי חשיב כנמלך ואינו קונה שם ביתה, ורק אם אמר שביתתי במקום פלוני מהני. ומי שלא יצא מביתו בערב שבת, אלא הוא הולך כבר בדרך לפני כן, י"א שבזה צריך לומר בפיו דווקא. ומי שיצא ברגליו ועמד וגמר בליבו לקנות שביתה באותו מקום, מהני אף בלא אמירה. ועשיר הנמצא בעירו ומחשיך על התחום ורוצה לחזור וללון בעירו, צריך לכוון לקנות שם שביתה.

סימן תי"א

דין שליח שעירב מחוץ לאלפים אמה – מי שהיה בשדה שליד ביתו בשעה שקידש היום, ואמר לשלוחו מבעוד יום שיערב עליו בצד השני של ביתו, אם העירוב רחוק יותר מאלפים אמה ממקומו, וביתו בתוך אלפים אמה ממקומו, לא קנה עירוב כיון שאינו יכול להגיע אליו, ונשארה שביתתו בביתו (י"א משום שניחא ליה לקנות שביתה בביתו, וי"א משום שאומר לשליח לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, והו"ל כאילו לא עירב כלל, ונ"מ אם הוא בא בדרך ושליח עירב לו מחוץ לתחומו, ובעת הצורך יש להקל. והיכא שהוא עצמו הניח עירוב מחוץ לתחומו, בזה לדעה ראשונה קנה שביתה בביתו, ולדעה שניה לא יזוז ממקומו, ואין להחמיו). ואם השליח נתן את העירוב בתוך אלפים, קנה שביתה במקום עירובו, אע"פ שגם ביתו בתוך אלפים, שהרי השליח עשה שליחותו.

סימן תי"ב

מי שעירב לשני הצדדים, כגון שחשב שאפשר לערב חצי יום לשם וחצי יום לשם, או ששלח שני שלוחים לערב, רק עירוב אחד חל ואין ידוע איזה מהם, וממילא אינו יכול ללכת אלא למקום ששני העירובין מתיריים לו ללכת לשם, ואינו כבני עירו כיון שלא נתכוון לקנות שביתה בעירו.

סימן תי"ג

עירוב עבור רבים

המערב משלו עבור רבים, מזכה להם ע"י אחר, ואומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר, וכן צריך לומר גם אם כל אחד נתן לו את עירובו. ועיין בסימן שס"ו ע"י מי אפשר לזכות, ובס"י ת"ט מי יכול להיות שליח לערב. ואם מערב לכמה אנשים צריך לפרט למי הוא מערב.

צריך שיהיה שם מזון ב' סעודות, או אפי' לפתן למזון ב' סעודות, לכל אחד, אמנם אפשר לערב גם אם אין מזון ב' סעודות לכל בני העיר, אם יאמר שהוא מניח את העירוב בשביל כל מי שירצה לסמוך עליו, ואז מסיפק מזון ב' סעודות לכל אחד מאלו שילך על סמך העירוב.

צריך להודיע למי שמערב עבורו, כיון שעי"ז הוא מפסיד תחומו בצד השני ודילמא לא ניחא ליה, ואם הודיע לכל בני העיר ואין שם מזון ב' סעודות לכולם, צ"ע אם כולם אסורים ללכת כיון שלכל אחד יש פחות מכשעור, או שכוונתו להקנות רק למי שירצה ללכת. וכל מי שהודיעו מבעוד יום (ואפי' בבין השמשות סגי בדיעבד, ועיין

בסימן תט"ו שי"א שבבין השמשות לא מהני), אפי' אם לא גמר בליבו מבעוד יום לסמוך על העירוב, יכול לסמוך עליו אפילו למחר, דבמילתא דרבנן יש ברירה, (אמנם אם הלך בלילה לצד השני פשוט שאינו יכול לסמוך על העירוב), אבל אם לא הודיעו מבעוד יום, או שגמר בליבו מבעוד יום שלא לסמוך על העירוב, אינו יכול לסמוך עליו משתחשך.

אורח שבא לאדם שהניח עירוב, אין האורח יכול ללכת על סמך העירוב אע"פ שיש שם מזון ב' סעודות גם בשבילו, אא"כ זיכה לו מבעוד יום ע"י קנין סודר, ויאמר האורח בזה העירוב יהיה מותר לי וכו', וזה מועיל אף אם הוא לא היה בשעת הנחת העירוב. ואם הוא יודע שהאורח בא, יכול לומר בשעת הנחה שהעירוב יועיל גם לאורח, וכשיבוא האורח יודיע לו שהניח עירוב גם בשבילו.

עירוב מכח ברירה – אפשר להניח עירוב לכל השנה ולומר שיסמוך עליו באיזה שבתות שירצה, וזה מועיל גם אם גמר בליבו רק בשבת עצמה, ובשאר השבתות לא מפסיד את האלפים אמה לצד השני, ואם לא התנה אינו יכול ללכת אלא לצד עירובו אא"כ ביטל את העירוב מבעוד יום. וכן מי ששמע שעומד לבוא חכם לאחד מצדדי עירו ואינו יודע לאיזה צד, יכול להניח ב' עירובים ולומר שילאותו צד שיבוא החכם יקנה לו עירוב, (וזה מועיל אפי' אם החכם היה רחוק משם בבין השמשות ואפשר שעדיין לא גמר אז בדעתו לבוא), וכן יכול להוסיף ולומר שאם לא יבוא חכם כלל יהיה כבני עירו, או לומר שאם יבואו שניים ילך למקום שירצה. וכן אם אמר לכמה אנשים הריני מערב על איזה מכס שארצה, אע"פ שלא בירר מי רצה עד שתחשך, הוי עירוב.

סימן תי"ד

עירוב שלא מדעת

גדול – אין מערבים לאדם אלא מדעתו, כיון שהוא מפסיד שלא יוכל ללכת לצד השני.

בנו ובתו הקטנים יכול לערב עליהם ולזכות להם ע"י אחר אפי' אם אינם סמוכים על שלחנו (כדי לחנכם במצוות, שהרי אין מערבים אלא לדבר מצוה), אמנם הפחותים מבני שש נגדרים אחר אמן. וכן יכול לערב על **עבדו ושפחתו הכנעניים** מפני שידם כידו. ואפי' מיחו בו שלא לערב עבורם, או אפי' עירבו עירוב אחר, אינו כלום, ואם האב לא הניח עירוב כלל, ואחר הניח עירוב עבור הבנים הקטנים, הוי עירוב, אבל אם אחר הניח עירוב עבור העבדים אינו כלום, כיון שבעה"ב רוצה שיוכלו ללכת לכל צד שהוא הולך.

בנו ובתו הגדולים ואפי' סמוכים על שלחנו, או עבדו ושפחתו העבריים, או אשתו, אינו יכול לערב עליהם אלא מדעתם, ואף כשמסכימים צריך לזכות להם עירוב ע"י אחר או שיגביהו בעצמם, ואינם יוצאים בעירוב שלו, ואם שמעו ושתקו ולא מיחו הוי עירוב, דמסתמא נתרצו, אפי' אם לא הודיעם עד שתחשך, ואפי' מיחו אח"כ הוי עירוב דתיכף ששתקו הוי כהודאה, אא"כ מיחו לפני שתחשך, וכתב הא"ר שאם מיחה בהדיא ונתבטל העירוב וחזר בו לפני שתחשך מהני, וצ"ע שהרי נתבטל הזיכוי ומה מועיל שנתרצה, אמנם אם חזר וזיכהו פשיטא דמהני. ואם מיחו מיד או שעירבו עירוב אחר אין עירובו עירוב להם, אפי' אם עירובו היה לפני העירוב שלהם. ולגבי משרת בזמנו, אפשר שצריך להודיעו מבעוד יום שעירב בשבילו, ולגבי אדם אחר כבר נתבאר בסימן תי"ג שצריך להודיעו דווקא קודם שתחשך.

קטן בן שש שנים או פחות, לדעת השו"ע הוא יוצא בעירוב אמנו, ואם לא עירבה אמו אלא אביו אינו יוצא בעירובו, ואם אין לו אם אפשר שיוצא בעירוב אביו, וצ"ע. וכתב המ"ב שנראה שאפי' קטן שאביו זיכה לו עירוב לא מהני. והא"ר מצדד כדעת כמה פוסקים שאם אביו בעיר שאז אינו נמשך כ"כ אחר אמו, אינו יוצא בעירוב אמו כבר מגיל ארבע, או חמש אם אינו חריף כ"כ, אא"כ זיכו בשבילו. ואם נכנס לשנתו השביעית אפי' יום אחד לכו"ע צריך לערב עליו בפני עצמו, ואינו יוצא לא בעירוב אביו ולא בעירוב אמו.

סימן תט"ו

לאיזה צורך מערבים

לכתחילה אין מערבים עירוב תחומין אלא לדבר מצוה, ואם עירב שלא לדבר מצוה הוי עירוב בדיעבד. ואם עירב לדבר מצוה, יכול ללכת אף לדבר הרשות. וכל זה כשעירב בפת, אבל היכא שמערב ברגליו נחלקו הפוסקים אם יכול לכתחילה לערב לדבר הרשות, ובמקום צורך יש להקל.

דבר מצוה היינו לסעודת נישואין או אירוסין או סעודת הקנין שנוהגים לעשות עכשיו (-תנאים), או להקביל פני רבו או חבירו שבא מן הדרך (ואפי' אין חבירו חכם מותר, והא"ר מתיר דווקא בחכם), או לצאת לפקח על עסקי רבים, או ללכת לברית מילה

או להתפלל במנין, או שהוא מחוץ לעירו ורוצה לבוא לביתו להתפלל בשבת או ביו"ט, או שרוצה ללכת לטייל ביו"ט או בשבת בפרדס שיש בו שמחה של התר (לאפוקי הוללות ותערובת), וכדו', או מפני היראה שרוצה לברוח מן הנכרי או מן הליסטים שבאים לעצרו או לקחת ממנו ממון, וכדו'.

נישואי בת כהן לישראל עם הארץ, או בת ת"ח לעם הארץ, אינה סעודת מצוה. (גמרא.) ובחוות יאיר כתב שעכשיו אין לנו עם הארץ שעליו דיברו חכמים לענין זה, אם לא שידוע לנו שהם מזלזלים במצוות שהם חמורים מעם הארץ לפי שיש להתרחק מהם כדי שלא ילמדו ממעשיהם, ולכן אף אם שני הצדדים הם כאלו אין בזה משום סעודת מצוה. ובת עם הארץ לעם הארץ הוי סעודת מצוה לכו"ע, אא"כ ירקדו שם אנשים ונשים יחד (ואז גם אין נכון לברך שהשמחה במעונו), ואם בהליכתו לשם יוכל למונעם מזה בודאי מצוה ללכת לשם.

היוצא לפדיון שבוים או חכמה הבאה ליילד או היוצא להציל מן הנכרים כשיש בזה חשש סכנה, יכולים לצאת אף בלא עירוב.

עירוב בבין השמשות - אין מערבים עירובי תחומין בבין השמשות, ואם עירב הוי עירוב, ויש חולקים, אכן אם עירב בבין השמשות דרבי יהודה שלרבי יוסי הוא עדיין יום גמור, הוי עירוב. וכן אם אמרו לו שניים שיערב עליהם, ועירב לאחד מבעוד יום והעירוב נאכל בבין השמשות, ולשני עירב בבין השמשות ונאכל עירובו משחשיכה, לדעת השו"ע שניהם קנו עירוב, וי"א שהשני לא קנה כיוון שאין חזקת כשרות, וכן דעת רוב הראשונים, ואם נאכל העירוב הראשון בבין השמשות דרבי יהודה ילה"ס אי מהני. ואם הניח את העירוב השני בבין השמשות דרבי יוסי, מהני לדעת המתירים. והנה מהשו"ע משמע שנקט לדינא כהמקילים, וצ"ע שהרי יש לפסוק כדעת רוב הפוסקים שסוברים להחמיר בזה, וצ"ע לדינא. ולדעת המחמירים לעניי תחומין לענין זמן בין השמשות, יש פלוגתא דרבונתא היכא שנאכל עירובו בין השמשות, אם אומרים בזה שיש חזקת כשרות או לא.

ברכת ונוסח העירוב - בשעה שמניח עירוב תחומין מברך על מצות עירוב. ואומר 'בזה העירוב יהא מותר לי לילך למחר (או לכל שבתות שנה אם מערב לכל השנה) ממקום זה אלפים אמה לכל רוח'. ואם מערב לרבים אומר 'יהא מותר לפלוני ולפלוגני', או 'לבני מקום פלוני'. והברכה אינה מעכבת, אבל הנוסח מעכב, ואם אמר 'הא זה לעירוב' מהני בדיעבד וא"כ אפשר שהברכה ג"כ מועילה במקום הנוסח, ואם מערב ברגליו סגי בכונה בלא אמירה.

סימן תט"ז

עירוב נפרד לשני ימים

אפשר לערב דווקא לאותה שבת, או דווקא לשבת אחרת, או דווקא לשבתות, או דווקא לימים טובים, אך צריך שיהיה העירוב קיים בבין השמשות של אותו יום שמערב עליו, וצריך להשיגח תמיד שלא נתעפש או התליע או נאבד.

יו"ט שחל בערב שבת או במוצאי שבת, או שני ימים טובים של גלויות, הרי הם שני ימים נפרדים לענין תחומין, ויכול אדם להניח שני עירובין בשני צידי העיר, ולכוון שהעירוב שירצה בלילה הראשון לסמוך עליו יקנה לו שביתה ליום הראשון, והעירוב השני יקנה לו שביתה ליום השני, וא"צ לברר דעתו מבעוד יום, דאמרינן יש ברירה, אמנם באותו יום אינו יכול ללכת לשני הצדדים. וכן יכול לערב עירוב אחד ולסמוך עליו ליום אחד ובשני יהיה כבני עירו. אמנם צריך שיוכל ללכת ביום

הראשון גם למקום שהניח את העירוב ליום השני, ולא יהיו שני העירובין רחוקים זה מזה יותר מאלפים אמה, דאל"כ לא מוהני כיון שהעירוב צריך להיות ראוי לסעודה מבעוד יום.

אם מערב עירוב אחד ואומר במפורש שכוונתו לערב לשני הימים, צריך שהעירוב יהיה קיים גם בבין השמשות של היום השני, (ואם אינו קיים אינו מועיל אלא ליום הראשון), ועל כן אם אינו מניחו במקום המשתמר יוליכו בערב יו"ט למקום שרוצה לקנות שם שביתה, ואחרי בין השמשות יחזירנו לביתו, ולמחר מוכרח לחזור הוא או שלוחו ולהוליכו לאותו מקום, ואחר שתחשך מותר לו לאוכלו, ואם הוא יו"ט יכול להחזירו לביתו משתחשך. ואם היום הראשון הוא שבת שאינו יכול לטלטל את העירוב, צריך ללכת לפני בין השמשות של היום השני, ולראות שהעירוב קיים עד שתחשך, ואם השאירו ליום השני במקום המשתמר, יכול לסמוך עליו בלא ללכת לשם, וכן יכול לערב ליום הראשון בפת וליום השני ברגליו.

אם מערב ליום הראשון ברגליו, אפי' אם כיוון במפורש לערב גם ליום השני לא מהני, וצריך לחזור וללכת לשם ולערב ליום השני, וילך ויעמוד באותו מקום ויחשוב לקנות שם שביתה, ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות הכנה מיו"ט לשבת או משבת ליו"ט או מיו"ט ליו"ט שני, אפי' בדיבור, וגם אם עבר ואמר קנה שביתה, וכ"ש שאינו יכול לערב בפת בשני כשעירב ברגליו בראשון, דצריך לקרות לה שם עירוב וזה הכנה, ואפי' בדיעבד לא מהני בזה, וכן אם עירב בפת אחרת שלא עירב בה בראשון, וכן לא יערב ליום השני במקום אחר מהמקום שעירב ליום הראשון, אפי' אם הוא מערב באותה פת. (והפמ"ג מצדד שכשמערב באותה פת לא יברך, דעיי"ז מינכר ההכנה). והמערב ביו"ט ליו"ט שני של גלויות, ואומר אם היום קודש ולמחר חול אין בעירובי כלום ואם היום חול ולמחר קודש אני מניחו לצורך עירוב, הוי עירוב בדיעבד. אם לא עירב לראשון לא בפת ולא ברגליו אינו יכול לערב בשני אפי' ברגליו. וכן אם עירב ביום הראשון לצד אחד, אינו יכול ללכת ולערב ברגליו ליום השני בצד השני, דכיון שהיה אסור ללכת לאותו מקום ביום הראשון נראה כמכין, וי"א שיכול לערב ברגליו לרוח אחרת ליום השני ובלבד שלא יאמר כלום אלא ישב שם עד שתחשך.

שני ימים טובים של ראש השנה הרי הם כיום אחד ארוך, ואינו יכול לחלקם ולערב לשני הצדדים או לערב רק ליום אחד וביום השני יהיה כבני עיר, והעירוב מועיל לשני הימים אף אם לא היה קיים בבין השמשות של היום השני, וכן המערב ברגליו בבין השמשות של הראשון זה מועיל גם לשני.

תחומין והוצאה ביוה"כ וביו"ט - יום הכיפורים יש בו איסור הוצאה כמו בשבת, וממילא דינו כשבת לענין עירובי חצרות ועירובי תחומין. ויו"ט יש בו דיני תחומין, אבל אין בו איסור הוצאה, ומ"מ כשמניח עירוב חצרות לשבת יכולו גם יו"ט, מפני שדברים שאינם לצורך היום כלל אסורים גם ביו"ט בלא עירוב.

הלכות ראש חודש

סימן תי"ז

מנהגים שנוהגים לפני ר"ח

ברכת החודש - מנהג קדמונינו לברך את החודש בשבת שלפני ראש חודש, כדי להודיע מתי יחול ראש חודש (להלן ר"ח) כדי שיזהרו בכל הלכות החודש, (ואין זה כקידוש החודש,

ומ"מ נהגו לעמוד בשעת אמירת "ר"ח פלוני ביום פלוני" דוגמות קידוש החודש שהיה מעומד). ובאבודרהם מזכיר שהיו אומרים גם מי שעשה ניסים וכו' ועוד תפילות. ולפני ר"ח תשרי אין מברכים את החודש, משום שר"ח הוא ראש השנה, ולמותר להזכיר זאת מקודם, ורמזו לזה "בכסה ליום חגינו", ויש מקומות שגם לפני ר"ח אב אין מברכים את החודש, משום שהוא חודש של פורעניות.

תענית בערב ראש חודש - יש שנוהגים להתענות בערב ראש חודש, וטוב שיתנה בפעם הראשונה שמתענה שאינו מקבל לעשות כך לעולם. ואם חל ערב ראש חודש בשבת יקדים להתענות ביום ה'. ואם חל ערב ראש חודש בערב שבת יתענה בערב שבת (ועיין בסימן רמ"ט אם צריך להשלים), ואם הוא נוהג לומר סליחות בערב ראש חודש יאמורם ויתענה ביום חמישי. ומשמע בא"ר שהמתענה טוב שישלים התענית עד הלילה, ומקומות חלוקים יש בענין זה, והכל לפי כח האדם, אמנם במקום שעושים תענית ציבור וקורין ויחל והוא נמנהג עמהם בודאי צריך להשלים, ואפי' אם זה חל בערב שבת. וכתב בשו"ת מנחם עזריה שיאכל סעודת הלילה מיד אחרי צה"כ, כדי שלא יכנס לראש חודש כשהוא מעונה, ובמ"א מביא עוד מנהגים בזה, ומסיים שכל אחד לא ישנה ממנהגו עד שיתירו לו נדרו.

יום כיפור קטן - יש נוהגים לעשות למנחה סדר יו"כ קטן, לפי שבר"ח מתכפרים עוונות כל החודש, וכמו שאומרים במוסף זמן כפרה לכל תולדותם (והיינו תולדות ימי החודש), וכתב המ"א שטוב לומר הסליחות לפני מנחה, וכן במקום שאומרים דברי כיבושין יאמרו לפני מנחה, ובזמננו המנהג לומר הסליחות אחרי מנחה.

תשובה - כתבו הספרים שגם מי שאינו מתענה בער"ח, יראה לעשות תשובה ביום זה ולתקן את אשר עיוות בכל ימי החודש, ואז בודאי יהיה לו ר"ח לכפרה.

עשית מלאכה בראש חודש

נשים שנוהגות שלא לעשות מלאכה בראש חודש הוא מנהג טוב, דלפי שהנשים לא פרקו נזמיהן לעגל ניתן להם ראש חודש ליום טוב, ויש עוד טעמים בזה. וכתב הרמ"א שאם המנהג להמנע רק ממוקצת המלאכות אזלינן בתר המנהג, וכתב המשנה ברורה שאם נהגו בסתם אין להקל בשום מלאכה. וכתב הביאור הלכה שמשמע מרוב הפוסקים שאין עיקר הדבר תלוי בנשים שלנו, אלא כיון שבנות ישראל קיבלו כך על עצמן מדורות קדומים כל אשה מחויבת לנהוג כך, ומ"מ אין הנשים מחויבות אלא שלא לעשותו בחול ממש לעסוק בכל המלאכות, אבל אין חיוב לנהוג שלא לעשות שום מלאכה, ואם משעה שגדלה נהגה לעשות מקצת מלאכות אין לאסור עליה, אלא שאם נהגה שלא לעשות שום מלאכה או בסתם, הוי כקיבלה על עצמה לפרוש מכל המלאכות. והבעל אינו יכול לכוף את אשתו לעשות מלאכה בר"ח. ובמור וקציעה כתב שמסתבר שבלילה מותרות במלאכה כיון דהוי בצינעא, ולא נאסרה אלא מלאכה בפרהסיא, וכן כתב להקל במלאכות קלות עיי"ש, וכתב הביאור הלכה שאינו יודע אם נהגו כדבריו בכל זה. ואם אנשים נהגו שלא לעשות מלאכה בראש חודש, אין זה מנהג כלל.

ראש חודש שהוא שני ימים צריכות להבטל ממלאכה ביום השני שהוא עיקר ראש חודש, ולענין היום הראשון נחלקו הפוסקים אם בטלות ממלאכה, או שהדבר תלוי במנהג המקום.

מבצע סיכומי סוגיות

מערכת 'תמצית' יוצאת בתוכנית כתיבת ושלִיחת סיכומים ע"י כלל הלומדים ושלִיחתם למערכת.
הגרלות מיוחדות לכותבי הסיכומים.
מתווה מיוחד המועיל מאד לבהירות וזכרון. שיעורי הסברה ופרטים בטל 02-3131-465 שלִיחה 7.
הגרשמים (ב'גדרים פלוס' קופת תמצית) לשליחת הסיכומים, זכאים לשמיעה טלפונית של הקורס הנמלא 'אומנות הסיכום' - כדרך להתענג בידיעת התורה במחיר מוזל 120 ₪ במקום 500, ולבחורים 60 ₪ במקום 300.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי, עמוד היומי, משנה ברורה, חפץ חיים ואהבת חסד
גיתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 5:00 בבוקר:
 - בטלפון 0737-289-669
 - במייל 7692282@gmail.com
 - בגדרים פלוס קופת לדעת.
הגרלות בכל שבוע על 500 ₪ וזכויות גוספות.

מבצע - קורס ללמוד להנות ולזכור 13 שיעורים לשמיעה טלפונית 500 ₪ בלבד
ההרשמה בגדרים פלוס קופת תמצית, שיעור ראשון חינם בקו 02-3131-465 שלִיחה 4

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר / ועמוד היומי
 - בנקודות ההפצה
 - במייל 7692282@gmail.com
בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אוריינתא, ומפעל הש"ס.
הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד, ואין לסמוך להלכה.

קו עדכונים ושיעורים - 02-3131-465

שמירת הלשון

שער התבונה

עצות ותחבולות להנצל מלשון הרע

כתב הגר"א שעד יום מותו צריך האדם לייסר עצמו, ולא בתענית וסיגופים אלא ברסן פיו ותאוותיו, וזוהי התשובה, וזה כל פרי העולם הבא, וזה יותר מכל התעניות והסגופים שבעולם, ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאלו תחתית. ומידת השתיקה היא המידה הטובה מכל המידות הטובות, (ומידה זו נצרכת אף לחכם ושלם בנפשו, שגם הוא קשה לשלוט על דיבוריו כראוי, וכ"ש שאנחנו נצרכים למידה הזו), והרגיל בשתיקה ניצל מכמה עבירות. וכל אחד יכול לגלות לו סודותיו. ונברא לאדם רק פה אחד (ולא שנים כמו עיניים ואזניים) כדי לומר שימעט בדיבור. וכח הדיבור הוא המשלים צורת האדם, ועל כן צריך האדם לשומרו ביותר. (פרקים א' ב').

עצות איך להמנע מלשון הרע-
א' גם מי שיש לו סיבה שלא להמעיט בדיבור, ירגיל עצמו שלא לדבר על אנשים.
ב' לא ידבר עם אומן על בני אומנותו כי עלול לבוא ללשון הרע, וכ"ש אם יודע שיש לו שנאה עליו לא ידבר עמו כלל עליו וק"ו שלא ידבר בשבחו כדי שלא יביאו לדבר בגנותו.
ג' אם באמצע שמדבר עם אדם נוכח לדעת שהוא שונא את מי שהם מדברים עליו, ילך משם או יעבור לדבר על ענין אחר, (ואם יכול להטיל שלום ביניהם מצוה לשמוע הדברים ואין בזה משום לשון הרע).
ד' לא יעמוד בחברת אנשים אם לא שהוא מכירם שאינם מדברים דיבורים אסורים, שאפי' אם אחד מהם הוא איש זדון יכול לקלקל את כולם. ובכל המקרים הנ"ל אם הוכרח לדבר יקצר ככל האפשר, ויחזיק במידת השתיקה.
כללו של דבר, הרוצה לזכות במידת שמירת הלשון ירגיל עצמו שלא לעמוד בחברת אנשים ולחפש חדשות, ואח"כ ירגיל עצמו שלא לשמוע חדשות, עד שיקנה בטבעו מידת שמירת הלשון. והמציאות מוכיחה שאם הסכים בליבו להמנע מדיבורים של

יסוד ושורש העבודה

מעלת ההשתוות, וחשיבות הסתרת מעשיו הטובים-
הרוצה להגיע למעלה שלא יעשה שום דבר שאינו לצורך עבודת השם, צריך לקנות את מידת ההשתוות, והיינו שיהיה שוה בעיניו אם ישבחו אותו או שיגנו אותו, אבל בלא זה יבוא לעשות מעשים שאין רצון הבורא בהם כדי להתפאר, וגם בזמן עשיית מצוה יכווין כדי להתפאר בה, ולכן על האדם להתבונן שאין לו שום תועלת שיחשבו עליו טוב, ויזכור כמה הוא מחסר ממה שהוא חייב לעשות, ושגם אם יתפרסם בכל העולם, החיים הם קצרים ואח"כ ישכחו ממנו, כ"ש שהוא לא יתפרסם אלא בחלק קטן מן העולם, וכן יצייר לעצמו למשל כאשר הוא מתפלל בין אנשים בכונה והתלהבות, שאין הבדל אם הסובבים אותו הם בני אדם או בעלי חיים, מפני ש"כמות זה כן מות זה", או שיחשוב כאילו הוא מתפלל בין אילנות וצמחים, ואם יצר ההתפארות מתגבר עליו יחשוב שהוא מכעיס בזה את הקב"ה שיודע מה הוא חושב, ואיך ישא פניו לפני בוראו לאחר פטירתו מן העולם, ובפרט שידוע גודל מעלת האדם ושכרו אם מסתיר את מעשיו הטובים מבני אדם, ולהיפך אם מפרסמים, ואמנם הזהירות מן הפרסום אינו סיבה למעט בעבודת הבורא. (פרק י').

מעלת העבודה לצייר את עצמו מוסר נפש לכבוד השם יתברך-
לסיום השער הראשון ראוי להזכיר עבודה רמה ונשגבה מאד, הפועלת תיקונים גדולים בעולמות העליונים, שתוזכר בספר זה בהרבה מקומות בקיצור, וכאן יפורטו הדברים, והיא עבודה של מסירות נפש, דהנה פשוט שכל איש ישראל ימסור עצמו למיתה ולא יעבור על דת התורה הקדושה, ובודאי יסבול יסורים ומיתה זמן מועט בעוה"ז ולא יאבד עולם שכולו ארוך בשביל עולם עובר, אמנם עבודה זו שייכת גם כאשר לא מגיע דבר זה למעשה, שיקבל על עצמו לעשות כן באם יבוא הדבר לידו, ועבודה זו נובעת מגודל אהבת הבורא, שרצון האדם לקדש את שמו בכל

לשון הרע, בתוך כמה שבועות האדם יקנה מידה זו וכבר לא יקשה עליו הדבר יותר. (פרק ג').

המצוה לדון לכף זכות-
צריך האדם להרגיל עצמו לדון את חבירו לדון לכף זכות, בין לומר שעשה כראוי ובין לומר שהוא שוגג או שלא ידע חומר האיסור, או שחסר פרט בסיפור או שהוסיף המספר פרט המשנה את הענין לגנות, ומבואר בגמרא שהיו רגילים לדון לכף זכות אפילו כשצד הזכות יותר רחוק מצד החוב. ומידה זו היא מהדברים שהאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא. ולפי הרגל האדם במידה זו כך יתמעט ממנו עוון לשון הרע. והנה חובת האדם וזכותו תלויו לפי רוב המצוות והעונות, ואם הקב"ה יתנהג עם האדם במידת הדין הגמורה ימצאו רוב מצוותיו חסרים וישאר לו רוב עונות, אבל אם הוא דן אחרים לכף זכות, הקב"ה יתנהג עמו במידת הרחמים וישארו לו זכויותיו ויתמעטו עונותיו ויקרא צדיק. (פרק ד').

מצות ואהבת לרעך כמוך-
אם האדם אוהב את חבירו, ממילא יבוא מזה שלא ירצה לדבר בגנותו, ויחפש איך לדון אותו לכף זכות. וכן אדם הרואה את חבירו עושה דבר שלא כדין מחויב לומר לו זאת בינו לבין עצמו וייקיים בזה מצות תוכחה ומצות "ואהבת לרעך כמוך" ועושה נחת רוח לקב"ה, אבל אם במקום להוכיחו יבזהו בפני אחרים ודאי אין כוונתו לקנא לאמת, וגורם צער גדול לקב"ה שמבזה את בניו, והקב"ה אמר לישראל...שתהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה ותהיו יראים זה מזה. (פרק ה').

איסור נקימה ונטירה והדרך להמנע מזה-
אם אירע לאדם שחבירו הרע לו, צריך ליהרר שלא לנקום ממנו, ולמחות את הדבר מליבו, ולהיטיב עמו כמו עם שאר האנשים. וידמה האדם בדעתו שכמו שאם רגל אחת ניגפה מחברתה לא עולה בדעתו לנקום או לשנוא את אותה הרגל, כך כל ישראל הם כמו נפש אחת (אף שכל אחד יש לו בחינה בפני עצמו כמו אברים המשלימים יחד גוף אחד), וגם יחשוב שמה שחבירו גרם לו צער זה נסבב לו בגלל עוונותיו ואם יקבל צער זה באמת ימחל

העולמות העליונים והתחתונים, ולהחליש מאד את כח הסטרא אחרא. ועבודה זו אינה במחשבה בלבד, אלא צריך לגמור בדעתו בלב שלם למסור עצמו למיתה על קדושת שמו הגדול, ושיעברו עליו מיתות משונות ולא יעבור על דת האמונה הקדושה, ולצייר דבר זה בצורה מוחשית, איך אומרים לו שאם לא יעבוד עבודה זרה יהרגוהו, ושהוא לא יסכים, ושיהרגוהו (ע"י סקילה שידחפוהו ממגדל גבוה או יזרקו עליו אבנים גדולות, ובשריפה שיצקו בדיל מהותך לתוך פיו, ובהרג יחתכו ראשו בסייף, ובחנק שיחנקו אותו או שיטביעו אותו בנהר), ויצייר את היסורים שיסבול, ויכוין בזה לקדש שמו יתברך, וברגע קטן ובכל רגע יכול האדם לצייר ציור זה, ולזכות למעלה רמה זו. (פרק י"א).

שער האשמורת

קימת חצות ידוע גודל מעלתה, ואיתא בזוהר הקדוש שבשעה שאדם קם בחצות הלילה לעסוק בתורה הקב"ה מקשיב לו, וכל המלאכים המשבחים לריבונם משתתקים ואומרים שהוא ראוי לשבח את הקב"ה, ובשעת חצות הכרוז מכריז אשרי חלקו של מי שמתעורר באותו זמן ועוסק בתורה, והוא נקרא חבירו של הקב"ה, ודבריו בספר נכתבים, וחוט של חסד שורה עליו, ופוחדים ממנו עליונים ותחתונים, ואפילו בזמן שדנים את העולם הוא נכנס בכל שערי המלך, ואין דנים אותו, וקולו חביב לקב"ה יותר מכל השירות והתשבחות שאומרים מלאכי השרת למעלה, וזה נותן גבורה וכח לכנסת ישראל, וזו רינה של תורה, ובזכות זה ירש דוד את המלכות לדורי דורות, וכשהתרנגול קורא ובני אדם ישנים במיטותיהם התרנגול אומר אוי לפלוני שלא נתעורר רוחו ולא השגיח על כבוד רבונו וכו'. וצריך להתגבר כנגד היצר שמקשה על האדם לקום בחצות, ומי שלא זוכה לקום תמיד בחצות יזרז עצמו להקדים לקום באשמורת ככל שיוכל, ויזהר שלא ירבה בשינה בלילה.

נטילת ידיים-
יזהר האדם מאוד להכין כלי עם מים סמוך למיטתו, כדי שיוכל ליטול ידיו מיד כשיעור משנתו, ולא ישהה ח"ו טומאה על עצמו, ואיתא בזוהר הקדוש שאין

לו, וכן יזכור שהקב"ה אוהב ומחשיב כל אחד (מצד שורש קדושת נשמת ישראל שהוא גדול ונורא עד מאד), וע"י מחשבות אלו ממילא לא יקום או יטור לחבירו. (פרק ו').

גודל הזהירות מללמד חוב על כלל ישראל-
לימוד חובה על כלל ישראל הוא חטא גדול, וכן מצינו בישעיה שנענש ומת על שאמר "ובתוך עם טמא שפתים אנוכי יושב", ומשה רבינו ע"ה נתבע על שאמר "תרבות אנשים חטאים" ויצא ממנו שבואל בן גרשום שהיה משרת לע"ז, ואליהו שאמר "כי עזבו בריתך" נסתלק מן הנבואה ונמשח אלישע תחתיו, והשליש שאמר שישראל לא ראויים שד' יעשה ארובות בשמים נענש שיראה ולא יאכל. ובתנא דבי אליהו מזהיר שלא להביט לרעה על ישראל. ואם האדם מלמד זכות על ישראל הוא אוהב וחביב לפני הקב"ה. (פרק ז').

מעלת הסבלנות-
על האדם להרגיל עצמו במידת הסבלנות, שיהיה מרוצה מכל מה שקורה לו, וימחל על עלבונו, ואם יחרפוהו ידע כי הכל מאת ד' עבור עוונותיו, ובזכות זה יגביה ד' קרנו, וכמו שמצינו שדוד שתק כששמעי קלל אותו וזכה עבור זה להיות רגל רביעי במורכבה. ויש בזה ג' מדרגות:
א' נעלבים ואינם עולבים אבל משיבים.
ב' אינם משיבים.
ג' שאינו משיב מחמת אהבת ד' ומקבל היסורים בשמחה. וצריך לשמוח ביסורים יותר מן הטובה, כי בזה נמחלים עוונותיו, והיסורים מושכים את האדם לקב"ה.

והדרך לקנות את הסבלנות היא ע"י התבוננות בגודל עונשיו העבירות, שהמדור הראשון הוא פי שישים מאש שלנו, וכל מדור הוא פי שישים מהמדור שלפניו, ושעה אחת בגיהנום יותר קשה מיסורי איוב כל ימיו, ועונש הגלגול קשה יותר מהגיהנום, ועל האדם להתבונן שגם הוא ראוי לעונש, וע"י הבזיונות ימחלו לו עוונותיו, ואמרו חז"ל למי הקב"ה נושא עוון, למי שעובר על פשע (אם נזהר מאכן ולהבא), וכן מועילה מידת הסבלנות להוסיף לאדם ימים אפי' אם נגזר עליו שימות. (פרק ח').

אדם שאינו טועם טעם מיתה בלילה, וכיון שהנשמה הסתלקה ממנו שורה עליו רוח טומאה, וכשהנשמה חוזרת לגוף מסתלקת אותה וזהמא ונשארת בידים, ולכן לא יעיבר אדם ידיו על ענינו, וכשנטל ידיו כראוי הוא מתקדש, וצריך לנטילת ידיים כלי אחד מלמטה וכלי אחד מלמעלה, כדי שיתקדש מהכלי שלמעלה והזהמא תרד לכלי שלמטה, ואין לשפוך את מי הנטילה בבית כדי שלא ינזקו מהם, אלא ישפכום במקום שבני אדם לא עוברים, ולא יברך לפני שנטל ידיו, ויטול מיד ימין על ידי יד שמאל כדי להשליט את הימין על השמאל, כדי שלא לתת ליצר הרע מקום לשלוט כלל.

נקיות הגוף-
מיד לאחר הנטילה יפנה לנקביו קטנים וגדולים, וזה תיקון גדול לעולמות העליונים, וראוי שיאמר לפני שנפנה 'הריני הולך לפנות עצמי כדי להפריד הקליפה מהקדושה', ובכתבי האריז"ל מוזכרת כוונה יותר פנימית, ויזהר מאד לקנח את פי הטבעת היטב אחר עשיית צרכיו בנייר דווקא, ואיתא ספרים שירחץ שם, כי א"א בקינוח שלא ישאר משהו. ואחר עשיית צרכיו בבית הכסא קבוע יטול ידיו שנית ג' פעמים, ואף שבסדר היום כתב שאין צריך נטילה ג"פ אחר שיצא מבית הכסא, מ"מ כיון שבזוהר הקדוש מביא יחד את נטילת הידים בשחרית וביציאתו מבית הכסא, ומפליג מאוד ברוח רעה של בית הכסא השורה על הידים, נכון להחמיר, ולא יברך ולא יקרא בתורה כלל עד שירחץ ידיו אף שאינם מלוכלכות. ואחר הנטילה קודם הברכה יזהר מאד להגביה הידים פרודות זו מזו דווקא עד הראש, ויתחיל לברך ברכת על נטילת ידיים, ואח"כ ישפיל ידיו ויברך תיכף ברכת אשר יצר וברכת אלהי נשמה, מפני שג' ברכות אלו צריך לאומרם על הסדר בזה אחר זה. (פרק א').
וכל מצוה, אפילו מצוה קלה דרבנן, מרומזת בתורה הקדושה, ונתקנה ע"י אנשי כנסת הגדולה שבהם היו כמה נביאים ע"פ סודות גדולות ונוראות לתקונים גדולים בעולמות העליונים ובנשמתו, ויברך ברכת על נטילת ידיים (גם כשמברך לפני הסעודה) בשמחה רבה ועצומה שעל ידי הנטילה הוא נעשה קדוש. (סוף פרק ב').

כוונת הברכות - כשיאמר 'ברוך אתה' יצייר במחשבתו כאילו אומר ברכה זו ממש כנגד הבורא יתברך, וכן יעשה בכל התפילות והשבחים וההודאות, ולא יהא שום דבור יוצא מפיו בעבודת הבורא כמצות אנשים מלומדה, ואם לא עשה כן כאילו לא בירך כלל ועונשו גדול, ובברכת הנהנין עונשו גדול יותר מפני שנחשב עי"ז שאכל ושתה בלי ברכה, שהרי הוא כמועל בקדשים, וכאילו גזל לקב"ה וכנסת ישראל, ונענש על שהוציא שם שמים לבטלה, וכדי להרגיש חשיבות הענין נזכיר מעשה בצדיק אחד שנפטר וקיבלוהו למעלה בכבוד גדול, והמלאכים שנבראו מכל המצוות שבתורה שבכתב ושבתורה שבל פה שקיים לשם שמים העידו עליו, אך כשנשאל אם נזהר מלהוציא שם שמים לבטלה השתתק, ובאו גדודי מלאכי חבלה לבושים ומתעטפים שחורים והעידו בו על כל אותם פעמים שהוציא שם שמים בלא כוונה, והבי"ד קרעו שמלותם ואמרו טפה סרוחה איך לא יראת וכו', ונגמר דינו או לירד לגיהנם או לחזור בגלגול, ובחר בגיהנם מבגלגול. ואין לחשוב שכצורת אותיות השמות כך הצורות למעלה, דאין לשער ולצייר מחשבות גשמיים בעולם הרוחני. ואיתא בסיידור האריז"ל שבהזכרת השם יזדעזעו כל איבריו, ויזהר שלא יזכר שם לבטלה אפילו בכל לשון, וכ"ש בלשון הקודש, וכ"ש במבואות שאינם נקיים. ושם הוי"ה הוא שורש ועיקר לכל שמותיו יתברך, וכל השמות והספירות וכו' סדורות ונשואות בו, וכל האותיות והנקודות תלויות בו, וכל היצור עומד וקיים בו, וממילא כאשר מזכירים שם זה צריך התבוננות וזהירות, וכשמזכיר שם שמים בלא כוונה יתרעשו כל צבא מעלה ומטה, והמתפלל ולבו אינו עימו כמה שמות הוא מוציא מפיו בלא כוונה, ואף מי שחושב בדברי תורה בזמן הזכרת השם נמצא מוציא שם שמים לבטלה, ולכן יזהר האדם להתפלל כל תפלתו בכוונה עצומה, כדי להזהר שלא להוציא איזה שם שמים בלא כוונה, יכן יזהר כשאומר בברכה 'אלוקינו מלך העולם' שלא יחטוף ג' תיבות אלו אלא יחשוב פירושם, וישמח בתיבת אלוקינו על אלוקותו, ובתיבות מלך העולם על גודל מלכותו. (פרק ב').

ברכת אשר יצר, ומעלת כח המחשבה - כאשר מברך האדם אשר יצר, מלבד הכונה הכתובה בשו"ע, על האדם להתבונן בחכמה הנפלאה שביצירת האדם ושאר הבריות, ויעורר ליבו לשבח את הקב"ה בהתלהבות, וישמח שאנחנו עם קדוש שזוכים לעבוד את הקב"ה, וודאי שברכה בכוונה כזו רצויה לפני הבורא יתברך, וידוע שכח המחשבה עומד ברומו של עולם, יותר גבוה מהדיבור, ומעשה ודבור בלא מחשבה אינם כלום, ועיקר האדם הוא המחשבה, וכן מצינו שההורג בשוגג פטור כיון שלא היתה מחשבתו לכך, וכן שבועה לא חלה בלא כוונה, וגם תפילה או ברכה בלא מחשבה אינם כלום, ומאידך תפילה בלב פועלת הרבה ונקראת תפילה, אף שצריך גם דיבור.

אלוקי נשמה - אחר ברכת אשר יצר יאמר מיד ברכת אלוקי נשמה בהתלהבות גדולה, במיוחד בתיבות 'כל זמן שהנשמה בקרבי מודה וכו', ובחתימת הברכה המחזיר נשמות לפגרים מתים יתאמת בליבו של אדם אמונה שלימה ואמיתית שהקב"ה יחיה מתים, ויתבונן בגבורות הבורא בדבר זה כמה פעמים בשמחה עצומה. (פרק ג').

ברכות השחר וכוונתם - לפי האריז"ל לא אחר ג' ברכות אלו יברך מיד ח"י ברכות, מהנותן לשכוי בינה עד אחר ברכת התורה, ובודאי כל הברכות צריכות כוונת הלב ולאומרים בשמחה גדולה דרך שבח והודאה, ומלבד גודל תיקונם בעולמות ופנימיות סודם, יש בה מטרה שיזכור האדם בכל עת את הבורא ואת אלוקותו, ועי"ז יבוא לידי אהבה ויראה, ואף שיש בכל התפילות והברכות סודות ותיקונים גדולים, לא באנו לעורר אלא על הכונה הפשוטה שזולתם אין הברכות נחשבות כלל לברכה, ועל האדם לשמוח בכל ברכה על חסד ונפלאות הבורא שיש באותו הדבר, ואין זו

עבודה קשה, כי כאשר יאמר האדם את התיבות בהתלהבות ממילא תבוא הכונה והשמחה, ולאחר סיום כל ברכה ימתין רגע אחד ויתבונן בשבח הבורא שהזכיר לפני שיתחיל את הברכה הבאה.

בברכת הנותן לשכוי בינה ישמח על נפלאות הבורא שנתן לתרגול את ההבחנה בין יום ללילה, בזמן שאפילו האדם לא מרגיש, וביותר יודה על הדעה והשכל שניתנה לאדם. ובברכת **שלא עשני גוי** ישמח שנולד יהודי קדוש והוא יכול להדבק בבוראו (וגר לא מברך ברכה זו), ואם היה נולד נכרי לא היה יודע מהבורא ומתורתו, וישמח בזה שמחה עצומה, וכוונה זו רצויה לפני הבורא יותר משאר עבודות. ובברכת **שלא עשני עבד** יודה שלא נולד מזרע טמאה והוא חייב בכל המצוות. ובברכת **שלא עשני אשה** ישמח שהוא חייב בתלמוד תורה ובמצוות עשה שהזמן גרמן. ובברכת **פוקח עיוורים** יפקח עיניו בחתימת הברכה (אף שיאמר את כל הברכות בעיניים סגורות) כדי להראות את הפלא ביכולת לסגור ולפתוח את העיניים, מלבד החכמה המופלאה שבעיניים. ובברכת **מלביש ערומים ומתיר אסורים וזוקף כפופים** יכוין כפי שכתוב בגמרא ובשו"ע, ויאמין שיש בכל התפילות והברכות סודות ותיקונים גדולים, וכאן לא באנו אלא לעורר על הכונה הפשוטה, ומי שבא בסוד ד' ראוי לכוין בברכת זוקף כפופים גם על השכינה הקדושה וישמח על זקיפתה לעתיד במהרה בימינו. ובברכת **רוקע הארץ על המים** יכוין על הגבורה שהארץ צפה על התהום, וישמח בזה, כי עיקר העבודה היא השמחה. וברכת **שעשה לי כל צרכי** חייבים לברכה בשמחה גדולה, ויאמין בקב"ה שיתן לו כל צרכו, וישמח על כל מה שיש לו, אף שברכה זו נתקנה על לבישת המנעלים, שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לצאת ולעשות צרכיו. ובברכת **המכין מצעדי גבר** יחשוב וישמח על החכמה המופלאה באברי האדם שעל ידם הוא יכול ללכת. ובברכת **אזור ישראל בגבורה** שלראב"ד היא על לבישת המכנסיים, ולרמב"ם על לבישת החגורה שבה תולה הגבור את כלי זינו, ישבח את הקב"ה בשמחה שהדביקנו הקב"ה לעבודתו כמו שהאזור דבוק במותניים. ובברכת **עוטר ישראל בתפארה** שהיא על לבישת המצנפת כדי שלא ללכת בגילוי הראש, והזכיר ישראל מפני שרק עליהם השכינה שורה, וישמח ויודה על כך. וברכת הנותן ליעף כח נתקנה על שהאדם מפקיד נשמתו בערב ביד הקב"ה עיפה והקב"ה מחזירה לו בבוקר שקטה ושלווה. וברכת **המעביר שינה** נתקנה לזמן רחיצת פניו, שאז השינה עוברת מעיניו לגמרי, והוא נעשה כבריה חדשה. ואמירת **יהי רצון כו' שתרגילנו בתורתך כו'** באה להרחיק שליטת החצונים מפנימיותינו, והיה **רצון השני** בא להרחיק החיצונים מחיצוניותינו, ובודאי ראוי לאומרם בכוונה עצומה ובמתן.

ברכות התורה צריך לאומרם בכוונה גדולה ובשמחה עצומה, ובפרט בברכה שניה על שבחר בנו מכל העמים בהר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו, ויתן אל ליבו גודל מעלת ברכת התורה כהא דכתיב "על מה אבדה הארץ, ויאמר ד' על עזבם את תורתי" ופירשו בגמרא על שלא ברכו ברכות התורה.

תיקון חצות - אחרי ברכות השחר וברכות התורה יעורר האדם לסדר תיקון חצות, לאונן ולקונן על גלות השכינה הקדושה ועל חורבן בית המקדש, ואף אם לא עמד בחצות ממש, יאמר התיקון לאחר שיקום משנתו קודם הלימוד, שזו עבודה גדולה ועצומה, ואף הצדיקים שבגן עדן וכל פמליה של מעלה וגם הקב"ה בעצמו כביכול כולם בוכים בכל לילה על חורבן בית המקדש, וכיון שהאדם גרם לשכינה את הצער הזה בעונו, עליו להשתתף עימה בצערה, ועי"ז לעתיד לבוא הוא ישמח עימה, ויש להזהר בתיקון חצות גם בלילות הקצרים, וכתב האר"י שאם אין זמן גם לתיקון וגם ללמוד קודם שיאיר היום יאמר התיקון, ויחשוב שהשכינה כנגדו. (פרק ה').

כוונות פשוטות בתיקון חצות - במזמור על נהרות בבל יתאונן ויבכה על החורבן ועל גלות השכינה הקדושה, ובתיבות "איך נשיר את שיר ד'" ראו לכוין שקצצו הלויים בעצמם בהונות ידיהם כדי שלא יוכלו לנגן בידיהם על כנורות ונבלים, ולבכות על זה הרבה, ובפרט בפסוק "אם אשכחך ירושלים וגו' תדבק לשוני" וגו'. ובמזמור אלוקים באו גוים בנחלתך וגו' ראוי לבכות הרבה על חלול השם שהיה כשנכנס חיל נבוכדנאצר בקדשי הקדשים ועשו שם כל חפצם. ובפסוק "נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים" וגו' ראוי לבכות הרבה על הריגת הצדיקים והחסידים שהיו באותו הדור, וסבלו יסורים קשים ומרים בהריגתם, וישער ויצייר גודל הצער בעת הריגתם, וצער השכינה על הריגת בניה. ובפסוק "למה יאמרו הגוים איה אלוקיהם" ראוי לאדם הרבה על חלול שמו הגדול בין העמים. ובקניה זכור ד' מה היה לנו בפסוק "שרים בידם נתלו פני זקנים" וגו' ראוי לבכות בכי עצום על צערם הגדול בעת החורבן של הזקנים שהם הסנהדרין החסידים הגדולים, ובפסוק "בחורים טחון נשאו" וגו' ראוי לצייר במחשבתו כאלו היו הם בניו ממש ורואה בעיניו שנתנו על כתפיהם רחיים כבדים לנושאם. ובפסוק "נפלה עטרת ראשינו" יכוין על השכינה הקדושה שהיא עתה עימנו בגלות ויבכה על זה הרבה. ובפסוק "על הר ציון ששם שועלים הילכו בו" ראוי לבכות הרבה על כך עד שלא ישאר עוד כח לבכות. ובתקון לאה במזמור למנצח משכיל לבני קרח כאיל תערוג וגו', בפסוק "צמאה נפשי לאלוקים" וגו' ראוי לבכות הרבה מרוב התשוקה העצומה, ובפסוק "היתה לי דמעותי וגו' באמור אלי כל היום איה אלוקיך" יבכה על חלול ד' שבזה. ובפסוק "אלה אזכרה" וגו' יבכה על חסרון כבוד שמים בכך שישראל לא עולים להרגל לראות פני השכינה הקדושה. ובמזמור שפטי אלוקים וגו' בפרט בפסוק "שלח אורך ואמתך" וגו' יבכה הרבה מרוב התשוקה לבית המקדש. ומהדברים הנ"ל ניתן ללמוד כמה צריך לבכות בכל מקום של חסרון בכבוד שמים או מרוב תשוקה לקב"ה, ובכיה זו היא עבודה עצומה לאין תכלית. ומיד אחר התיקון **יעסוק בתורה עד אור הבוקר**, ובזכות העושים כן העולם מתקיים, וילמד עד אור הבוקר, ואם אינו יכול להעמיד עצמו מלישן ילך לישן אחרי שלמד מעט, אך יזהר לקום באשמורת ולחבר הלילה עם היום בלימוד. וכשהאיר היום, אף שנטל ידיו קודם אור היום, יטול ידיו ג"פ בסירוגין בלא ברכה מספק. (פרק ו').

חשיבות התפילה בבית הכנסת ובציבור - כשיגיע זמן התפלה יכין עצמו ללכת אל בית האלוקים לבית הכנסת או בית המדרש, ולא יתפלל בבית אחר אף בציבור, ובשעה שישראל מסדרים תפילותיהם למטה, אפילו הגיעו לבית הכנסת רק עשרה, כל המחנות העליונים מסדרים שבחים ונתקנים, ומי שבא בכל יום הקב"ה משתבח בו ואומר שהוא עבדו, ועד שלא מתכנסים לבית הכנסת הסטרא אחרא סוגר את כל האורות העליונים, ומי שרגיל לבוא לבית הכנסת ולא בא הקב"ה שואל עליו, ומבואר שאין תיקון התפלה אף בציבור אלא דוקא בבית הכנסת, וכ"ש שלא יתפלל ביחידות בביתו, דזמן תפילת הציבור הוא עת רצון, ואין הקב"ה מואס בתפילת רבים, וכל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור הקב"ה מעלה עליו כאילו פדאני לקב"ה ולבניו מבין האומות, וכאשר האדם מתפלל ביחידות הקב"ה בודק בזכויותיו אם תפילתו ראויה להתקבל או לא, משא"כ בתפילה בציבור, ומכאן תוכחה מגולה לאלו המתפללים ביחידות. ויזרז אדם עצמו להיות מעשרה ראשונים, שזו זכות גדולה. וכן יזהר שיהיה גופו נקי לתפילה, שאם אין גופו נקי תפילתו תועבה, ויזהר שחלוקי יהיה נקי מטומאה. וכשמגיע זמן ההליכה לבית הכנסת להתפלל יזהר האדם מאד מלדבר עם שום אדם אף דבר הכרחי, שמא יפסיד איזה עניה של איש"ר או קדושה או את תפילת הציבור, ובדיבור מועט יאבד טובות הרבה. (פרק ז').

משנה ברורה

מתחילת סימן תי"ג עד סימן תס"ז סוף סעיף ב'

המנוח עירוב לכל שבתות השנה ואמר שאם ידעה וסמוך עליו, עד מתי יכול להחליט לסמוך על העירוב?

- א' עד בין השמשות.
ב' אפילו בשבת ביום.
ג' בכל אופן לא מתי.

באיזה אופן ניתן לערב על בנו ובתו הקטנים שלא מדעתם?

- א' רק אם סמוכים על שלחנו, ובלבד שלא עירבו עירוב אחר.
ב' מועיל גם באינם סמוכים על שלחנו, ובלבד שלא עירבו עירוב אחר.
ג' מועיל גם באינם סמוכים על שלחנו ואפילו עירבו עירוב אחר או שמחו בו.

קטן בן שלש שאביו זכה עברו ואמו לא עירבה, האם העירוב מועיל?

- א' דיו כאמו.
ב' עירוב אביו מועיל.
ג' אינו יכול ללכת אלא למקום שום אביו וגם אמו יכולים ללכת.

האם אפשר לערב לדבר הרשות?

- א' אפשר לכתחילה.
ב' איך בדיעבד העירוב לא מועיל.
ג' אין לערב אלא לדבר מצוה, ואם עירב לדבר הרשות הרי זה עירוב.

האם אפשר לערב בין השמשות?

- א' "א"א שאפשר לכתחילה ו"א"א שום בדיעבד זה לא מועיל.
ב' לכתחילה אין לערב, ובדיעבד הרי עירוב, ו"א"א שאינו עירוב.
ג' בדיעבד לכ"ע חל העירוב, ולכתחילה מחלוקת.

המערב עירובו תחומין כפת ולא כירך ולא אמר כלום, מה היין?

- א' הרי עירוב.
ב' הברכה לא מערכת, אבל האמירה מעכבת.
ג' גם הברכה וגם האמירה מעכבים.

האם ניתן לערב לשני צדדים בשני ימים טובים של גלויות או בראש השנה?

- א' כן.
ב' לא.
ג' בשני ימים טובים של גלויות כן ובראש השנה לא.

שמירת הלשון

שער התבונה מתחילת פ"ז עד פ"ח וישיבת האדם

מדוע נענש השלש שאמר "זהה ד' עושה איובות בשמים היהיה כדבר הזה"?

- א' מפני שלא האמין בכולו ד'.
- ב' מפני שלמיד קטגורא על ישראל שאינם ראוים לכך.
- ג' משום שאם היה רוצה טובת ישראל לא היה אומר כך.

מתי זכה דוד להיות הרביעי לזמלי המרכבה?

- א' כאשר שמע בן גורא קללו והוא קיבל את היין.
- ב' כשלא הרג את שאול למרות ששאלו דצו לרדמו.
- ג' כשפיצו וכוירכו בכל עוז לפני השם ולא חש על כבודו.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומועד.

מח"ב ספרי מוסר ועוד

03-6171132

ניתן לעשות את התבונות:

נתי קנב את הסיכומים והתבונות:

מערב התבונות פתוחה מיום ששי בבוקר עד יום שני בבוקר | גרנדול בכך שבוע

פרס ראשון: 500 ₪ עוד 8 זוכים ביוכי 100 ₪ ח" ב"פ נקי

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומועד.

מח"ב ספרי מוסר ועוד

03-6171132

ניתן לעשות את התבונות:

נתי קנב את הסיכומים והתבונות:

מערב התבונות פתוחה מיום ששי בבוקר עד יום שני בבוקר | גרנדול בכך שבוע

פרס ראשון: 500 ₪ עוד 8 זוכים ביוכי 100 ₪ ח" ב"פ נקי

משנה ברורה

מסימן ת"ט סעיף ח' עד סוף סימן תי"ב

האם אפשר לשלוח עירוב על ידי אחר?

- א' לא.
ב' כן, ודווקא בגדול.
ג' גם קטן מועיל.

האומר לאחד לערב עליו ולא אמר לאיזה רוח, האם העירוב מועיל?

- א' כן.
ב' לא.
ג' מועיל, ובלבד שידעו מבעוד יום לאיזה רוח עירב.

האומר לשלוח שיערב עליו בתמורים ועירב בגמגומות, האם העירוב מועיל?

- א' כן.
ב' לא.
ג' אם עירב משל השליח מועיל, ואם עירב משל המושלח אינו מועיל.

האם החולך בדרך יכול לקבוע שבתה במקום מסוים באמירה?

- א' אינו יכול.
ב' אם יכול להגיע לשם מבעוד יום יכול, ואם לאו אינו יכול.
ג' אפילו אם אינו יכול להגיע לשם מבעוד יום יכול.

שנים שהולכים בדרך, ואחד מכיר מקום מסוים וקבע שם שבתה, האם השני שאינו מכיר יכול לקבוע שם שבתה?

- א' אינו יכול.
ב' יאמר שבתה במקום פלוני, כמו שאמר הראשון.
ג' יאמר שבתה עמך, והמכיר אומר שבתתנו במקום פלוני.

הנמצא בביתו ואמר שבתתי במקום פלוני, האם העירוב מועיל?

- א' לא מועיל וקנה שבתה בביתו.
ב' לא מועיל, ולא יזוז ממקומו.
ג' מועיל בדיעבד.

מה נחשב החזיק בדרך?

- א' שיצא מהדעו.
ב' שיצא מביתו ורצו.
ג' אפילו ירד מהעליה ועדיין לא יצא מהחצר.

שמירת הלשון

שער התבונה פרקים ח' ו'

מתי נקנים האדם מצות "ואהבת לדעך כמוך"?

- א' כשרואה שחבירו עומד להכשל באיזה דבר שאינו מוכרח, אך אין בזה איסור, ודוא אומר לו זאת.
ב' כשרואה שחבירו עומד להכשל באיסור והוא אומר לו זאת.
ג' שתי התשובות נכונות.

מדוע אדם שחוטא הרי הוא כאדם הקורח חור בספינה שזה מיוק לכולם?

- א' מפני שכלל ישראל הם כמו גוף אחד.
ב' מפני שעל כל אחד מוטלת החובה לשמור שאף אחד לא ירטא.
ג' מפני שראשם השלם גורם שגם אחרים לא ירטאו, וא"כ אם אחרים חוטאים הוא אשם בכך.

משנה ברורה

סימנים תכ"ב, ג' תכ"ד

מדוע מי ששבח יעלה ויבוא במעריב אינו חוזר?

- א' מפני שהפליט ערבית רשות.
- ב' מפני שאין מקדיש את החדש בלילה.
- ג' מפני שהאמירה היא כנגד מוספי ראש חודש הקרבים ביום.

מי ששבח יעלה ויבוא בשחרית או במנחה, וזכר אהרי ברכת המחזיק שכינתו לציון, מה יעשה?

- א' חוזר לראש.
- ב' אומר שם יעלה ויבוא.
- ג' חוזר לראש התפילה.

מי שבא לבית הכנסת סמוך להלל, מתי יאמר הלל?

- א' יאמר הלל עם הציבור.
- ב' יאמר הלל ביחידות אחרי התפילה.
- ג' יאמר הדרו ואנא עם הציבור, ואת שאר ההלל יאמר ביחידות אחרי התפילה.

באיזה הלל אפשר להפסיק מפני הכבוד ולהשיב שלום לכל אדם?

- א' בכל הלל.
- ב' רק בימים שאין גומרים את ההלל.
- ג' גם בימים שאין גומרים את ההלל אסור כמו בקריאת שמע.

מי ששבח פסוק באמצע הלל וכבר המשיך, מה יעשה?

- א' יאמר במקום שנוצר רק את אותו פסוק.
- ב' חוזר לראש.
- ג' חוזר לאותו פסוק ואומר משם והלאה.

מה הדין במי שקרא את ההלל מיושב?

- א' יצא ידי חובה.
- ב' חוזר וקורא בלא ברכה.
- ג' בימים שגומרים ההלל חוזר, ובשאר הימים אינו חוזר.

מדוע חוזרים וקוראים כמה פסוקים בקריאת התורה בראש חודש?

- א' מפני חשיבות אורם פסוקים.
- ב' כדי שכל קורא יקרא שלשה פסוקים, ולא יזמור או יתחיל פחות משלש פסוקים בפרשה.
- ג' מפני שיש חלוקת איזה עולה קורא אותם, ומחמירים כשני השטות.

שמירת הלשון

שער התבונה פרקים י"א

האם המלאכים זקוקים למזון?

- א' הקב"ה בראם באופן שלא יצטרכו למזון כלל.
- ב' כן, ומוזנם מזון רוחני ודק.
- ג' תלוי איזה סוגי מלאכים.

על איזה אופן כתב הח"ח שהנעמיד עצמו מלריב עם חבירו, הקב"ה יהיה לו למחסה?

- א' רק כאשר הדבר נוגע לחפצי שמים.
- ב' גם כאשר הוא נמנע מלריב עם חבירו שמו יעשה דברים נגד רצון ד'.
- ג' בכל אופן, שהרי הוא נמנע מלריב עם בני של הקב"ה.

משנה ברורה

סימנים תכ"ז, ט"ז סוף סימן תכ"א

האם ניתן לערב ליו"ט שני במקום שאינו יכול להגיע לשם ביו"ט ראשון?

- א' כן.
- ב' לא.
- ג' בשעת הדחק יש לסמוך להקל.

האם יש איסור הוצאה ביום טוב או ביום הכיפורים?

- א' כן.
- ב' לא.
- ג' ביום טוב לא וביום הכיפורים כן.

מה הכונה שראש חודש הוא 'זמן כפרה לכל תולדותיו'?

- א' כפרה לעונות של כל החודש.
- ב' כפרה לכל בני ישראל.
- ג' כפרה על המעשים הרעים, וגם על הרע שנולד מסתם מעשים.

האם מותר להתענות בראש חודש?

- א' כן.
- ב' חייבים לאכול פת.
- ג' מספיק לאכול פירות.

מה הדין אם גזרו תענית בראש חודש?

- א' אין צריכים להתענות, אא"כ גזרו שני חמשי ושיני וכבר התחילו.
- ב' בכל אופן אין צריכים להתענות.
- ג' בכל אופן צריכים להתענות.

המתענה בראש חודש או בחנוכה ופורים תענית חלום, האם צריך לחזור ולהתענות על תעניתו?

- א' כן.
- ב' לא.
- ג' בראש חודש לא ובחנוכה ופורים כן.

מתי נהגו המדקדקים להוסיף מאכל אחד יותר משאר הימים לכבוד ראש חודש?

- א' רק בראש חודש שחל בחול.
- ב' גם בראש חודש שחל בשבת.
- ג' רק בראש חודש שחל בשבת.

שמירת הלשון

שער התבונה פרקים י"ח, ובעשרה האדם עד סוף פ"ט

איזה עונש יותר קשה, יסורי איוב כל ימיו, שעה אחת בגיהנום, עונש הגלגול?

- א' יסורי איוב כל ימיו.
- ב' שעה אחת בגיהנום.
- ג' עונש הגלגול.

מה השינוי בין מידת הנטלון ללשון הרע?

- א' שכאשר תבין יזיק לך או יגיע מכבדו יזכור שאין אדם נוגע בזה שמכיר לחבירו אפילו כמלאך נביא.
- ב' מפני שהבטוח ב' ונאמין בהשגחתו מופת לעשות כנגד רצונו.
- ג' מפני שהבטוח ב' חופפת עליו שמירה עליונה להצילו מן ההטא.